

કરિશ્મયે—તાલીમ.

અફસાના

તાલીખે-ઈદમોં કે લીયે.

૧૮૬૭ના નવમા એક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરીધી છે.

(તરજુમા કરવાનાં તથા છાપવાનાં તથા એજ કરવાનાં સર્વે હક કરતાંના
સ્વાધીનતા છે.)

સુરત,

૧૮૭૬.

કીમત છે આને.

ધી “ગુજરાત સ્ટાન્ડર્ડ” પ્રેસમાં ઉત્તમરામ ઉમેદરામ દેશમવાળાએ
છાપ્યું, કેન્ઝર હરયા મહેલ, મ્યુનીસીપલ ચૌકીસની સામે, સુરત.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંગ્રહ
૬૬-૪૧

આર્યે કામા એનં એનં ખાને લગ્યા અને પોતા માંડ "શ્રી ગુજરાત સંગ્રહ" "
પ્રેસમાં છપાવી, સુરત નાનપુરેથી પ્રગટ કર્યો.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૬૬૪૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ડૉ. રે. શામળે લા.લા.મ.

વિષય ૬૪૬૮ : ૨ ૪૬૮

કરિશ્મયે—તાલીમ.

દો બાબકા અફસાના
તાલીખે ઈદમોં કે લીયે.

સુરત,

૧૯૧૬.

કીમત છે આને.

करिश्मये—तालीम.

हो जायकः अक्षाना.

तमाशा करनेवाले:

आसङ्ग
आञ्छा
अध्यास
अध्यास
अध्यास

} तुलना.

मुनशी अन्धा—एक भानगी किस्ताद और अपने छल्मका खुदगीन भगर शोहरत पसंद.

शराइत—आसङ्गका पुराना जीदमतगार.

लीयास.

तुलना—नीरङ्ककोट, पाटनुन, तुरकी या कासी टोपीयां और गुट पहने हुये:

मुनशी अन्धा—इरॉङ्कोट, पाटनुन, पगडी व गुट पहने हुये:

शराइत—हींदुस्तानी लीयासमें अंगरभा, उरैषी पाजमा और सुशीद होपदली टोपी पहने हुये:

आसङ्ग अपने कमरेमें एक नावेल लीये बैठे हैं.

आसङ्ग—मैं जीलकुल अपने व्याजगीता सुतावेया और छसितेकसाल के हायदे के महसुस करता हूं. खुदाका शुक्र है के मैंने अपने मेडीक के छमितेखानमें काम्यागी हासीलकी और मेरे वालीदैन खुश व पुररम हैं. हरक छनसानको दुन्यामें खुदकी कोशेससे हर काम करना है और छन तालीमी तरककी के दीनोंमें हमको लाजीम है-के काछि हकीका तरककीका बिहा न रये तयादी सम दुसरोंकी अरायरी करमकेजे.

ਕਿੱਥਾ :

ਤੁ ਕਰ ਮਨੋਨਤ ਮਦਦ ਅਖੋਗਾ ਅਵਲਾਮ,

ਸੁਸਨੀਮ ਨਸੀਯੋਕਿ ਮਨ ਕਰ ਅਵਨਾਮ.

ਏਸੇਮੇਂ ਅਛੋਤਛੀ ਅਛੀ ਨਸੀਛਤ ਹੈ. ਗੁਫੇ ਖਿਲਾਫੀ ਤੇ ਮੈਂ ਰਾਸ਼ਟੀਪਰ
ਛੁੰ ਐਰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਰੇ ਐਰ ਯੁਯੁਗ ਵਾਲੀਏਨ ਯੁਸ਼ ਛੇਂ ਐਰ ਮੈਂ
ਨੇ ਆਛਤਾ ਛੁੰ ਵੋਛ ਵੇ ਘੀਲਾਫੀਸੀ ਰੋਛ ਵ ਥਾਮ ਤੇ ਦੇਤੇ ਛੇਂ ਯੁਛ
ਓਨ੍ਹੇਂ ਸਛਤ ਅਛੇ ਐਰ ਓਨ੍ਹੀ ਫੈਲਨਮੇਂ ਤਰਫ਼ੀ ਕਰੇ ਐਰ ਓਨ੍ਹੇਂ
ਯੁਸ਼ ਰਘੇ ਤੇ ਸੁਯਛਤ ਵੋਛ ਆਯਾਛ ਪੈਸੇਂ ਦੇਂ ਤੇ ਮੈਂ ਯੁਛਤ
ਏਸੇਮੇਂ ਆਯਾਛ ਫੀਆਸੇ ਕਾਘੇਰਾਸੇ ਆਰਾਸਨਾ ਕਤ.

(ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ ਆਏਰ ਆਨਾ ਛੇਂ)

ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ—ਮੀਯਾਂ ਆਪੋਛੇ ਐਕ ਨਵਯਵਾਨ ਛਮਸਯਕ ਆਏ ਛੇਂ ਐਰ
ਆਪਸੇ ਮੀਲਨਾ ਆਛਤੇ ਛੇਂ.

ਆਸ਼ਕ—ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ ਓਨ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਲਾਛਐ ਲੇਫੀਨ ਸੁਯਛੇ ਘੇਛਤੋ ਘਨਾਵ ਤੇ
ਤੁਮ੍ਹੇਂ ਘੇਛ ਕੈਸਾ ਮਾਲੁਮ ਛੁਵਾ ਤੇ ਵੋਛ ਮੇਰੇ ਛਮਸਯਕ ਛੇਂ.

ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ—ਐ ਮੀਯਾਂ ! ਆਪ ਅਛੀ ਤਕ ਅਛੇ ਛੇਂ. ਕਯਾ ਮੈਂ ਓਨ੍ਹੀ ਤਛੇਂ
ਗੁਫ਼ਤਾਰ ਐਰ ਕਰੀਨਐ ਫੀਆਸੇ ਘੇਛ ਮਾਲੁਮ ਕਰ ਨਛਿ ਸਕਤਾ !

ਆਸ਼ਕ—ਅਛਾ, ਓਨ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਯੁਲਾਛਐ ਐਰ ਤੁਮ੍ਹੇਛ ਓਨ੍ਹੇ ਐਸਾਛੀ
ਐਛਾਛੀ ਘਰਤਾਵ ਕਰਨਾ ਆਛਿਐ ਜੈਸਾ ਤੇ ਐਕ ਘੀਛਮਨਗਾਰਛ
ਅਪਨੇ ਆਛਾ ਤੇ ਫ਼ੋਰੇਤੋਂ ਤੇ ਸਾਥ ਨੁਮਾਯਾਂ ਕਰਨਾ ਆਛਿਐ.

ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ—ਆਪ ਮੈਂ ਅਘਤਕ ਅਘਪਨਾ ਹੈ. ਆਪ ਕਯਾ ਸੁਯਛੇ ਫੀਯਾਛਤ
ਸੀਘਾਤੇ ਛੇਂ. ਕਯਾ ਵਛੇ ਫੀਨ ਆਪ ਭੁਲ ਗਏ ਤੇ ਜਘ ਮੈਂ ਆਪਛੇ
ਅਪਨੇ ਗੋਫ਼ੇਮੇ ਓਛਾਕਰ ਪੀਰਤਾਥਾ ਐਰ ਜਘ ਆਪ ਸ਼ਰੀਰ ਅਨ੍ਹੇਥੇ
ਤੋ ਮੈਂ ਆਪਛੇ ਤਰਘੀਯਤ ਕਰਤਾਥਾ. ਕਯਾ ਵਛੇ ਛਮਾਨਾ ਆਪ
ਭੁਲ ਗਏ ਜਘ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਛੀ ਨੀਗੇਛਘਾਨੀ ਕਰਤਾਥਾ. ਅਘ
ਆਪਨੇ ਤਾਫੀਮ ਪਾਛੀ ਹੈ ਐਰ “ਫ਼ੇਸ਼ਨੇਘਲ” ਅਨੇ ਛੇਂ ਏਸਿਛੀਐ
ਆਪ ਅਪਨੇ ਘਾਨਛਾਨ ਤੇ ਮੈਸ਼ੀ ਘੀਛਮਨਗਾਰਪਰ ਨੁਕਤੇਘੀਨੀ ਕਰਨੇ
ਛੇਂ. ਅਰੇ ! ਘੇਛ ਕੈਸਾ ਛਮਾਨਾ ਆਯਾ ਹੈ !

ਆਸ਼ਕ—ਸੁਆਛ ਕੀਛਐ, ਘਤੇਮੀਯਾਂ, ਮੇਰਾ ਏਰਿਛ ਤੁਮ੍ਹਾਦਰੀ ਫੀਲਸ਼ੀਕਨੀ ਨ ਥੀ.

ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ—ਮੀਯਾਂ, ਆਪ ਛਮੇਸ਼ਾ ਯੁਸ਼ਮੀਛਾਨ ਛੇਂ. ਯੁਛ ਆਪਛੇ ਆਯਾਛ
ਐ ਐਰ ਆਪਛੀ ਓਮਰ ਫ਼ਰਾਨ ਕਰੇ ਐਰ ਆਪਛੇ ਪ੍ਰਾਰੀ ਘੀਵੀ

ਮੀਲੇ ਐਰ ਆਪਕੇ ਅਛੋਤਮੇ ਅਝੇਂ ਹਾਂ ਐਰ ਮੈਂਭੀ ਵਛਾਂਤਕ
ਜੀਨ੍ਹਾ ਰਹੁੰਦੇ ਮੈਂ ਕੁਨ੍ਹੇ ਐਸਾਈ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਤੋਂ ਜੈਸਾਇ ਆਪਕੇ
ਕੀਯਾ ਹੈ. (ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ ਗਨਾ ਹੈ.)

ਆਸ਼ਕ—ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ ਨੀਲਾਯਤ ਮਾਕੁਲ ਆਦਮੀ ਹੈ ਐਰ ਐਰਘਵਾਲੇ ਆਨਦਾਨ
ਆਜਾਦ ਆ ਰਹੇ ਹੋਃ ਅਘ ਅਛੋਤ ਲੁਨਕ ਆਐਗਾ ਕਧੋਂਕੇ ਆਜਾਦ
ਘੁਦਮੀ ਆਮਜਾਦ ਹੈਂ ਐਰ ਕੁਨ੍ਹੀ ਸਾਦਘਤ ਅਛੋਤ ਦੀਲਪੀਜੀਰ ਹੈ.
(ਆਜਾਦ ਆਨੇ ਹੈਂ.)

ਆਜਾਦ—ਅਸਲਾਮੋ ਅਲੈਕੁਮ !

ਆਸ਼ਕ—ਓ ਅਲੈਕੁਮੁਸਲਾਮ. ਅਹਾ, ਮੇਰੇ ਘਾਰੇ ਘੀਰਾਦਰ ਐਰ ਰੀਤ
ਮੰਦੀਕੇ ਕੁਨ੍ਹੇਮਦ ਫ਼ਾਮ੍ਯਾਘੀਕੇ ਆਦ ਘੁਸੁਸਨ ਆਪਕੇ ਮੀਲਨੇਸੇ
ਅਜਲਦ ਘੁਸ਼ੀ ਫੁਧੀ.

ਆਸ਼ਕ—ਏਯੋ, ਆਸ਼ਕ ! ਮੈਂ ਧਲਾਂ ਫ਼ਮਿਨੇਲਾਨ ਐਰ ਮੁਤਾਸੇਆ ਕੇ ਨੀਲਘਤ
ਸੁਕਤਲੁ ਕਰਨੇਕਾ ਨਹਿ ਆਯਾ; ਮਗਰ ਮੇਰਾ ਦੀਲ ਘੁਸ਼ ਕਰਨੇ ਆਯਾ
ਹੁੰ ਤਾਦਮ ਮੈਂਭੀ ਫ਼ਮਿਨੇਲਾਨਮੇਂ ਜਯੁੰਤਯੁੰ ਪਾਸ ਫੁਵਾ.

ਆਸ਼ਕ—ਅਛੋਤ ਅਝਾ ! ਆਜਾਦ, ਆਪਕਾ ਸੁਗਲ ਹੁੰਨੇ ਦੀਭਐ ਐਰ
ਘਲੇ ਮਝੇ ਕਰੇਂ.

ਆਜਾਦ—ਗਰਘੇ ਮੈਂ ਆਪਕਾ ਘੁਸ਼ੀਕੇ ਸਾਥ ਮੀਲਨੇਕੇ ਫ਼ਸਿਨੀਯਾਕਸੇ ਧਰਸੇ
ਨੀਕਲਾਥਾ ਐਰ ਆਯਕਾ ਫੀਨ ਆਪਕੇ ਸਾਥ ਸੁਜਾਰਨੇਕਾ ਫ਼ਰਿਦਾ
ਕੀਯਾਥਾ, ਮੇਰੀ ਘੁਸ਼ੀ ਜਘ ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਫ਼ਰਜ਼ੀਕੇ ਦੁਕਾਨਕੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾ
ਤੋ ਰੰਯ ਐਰ ਘੁਸ਼ੇਮੇਂ ਤਘਦੀਲ ਹੋ ਗਫ਼. ਫ਼ਰਜ਼ੀਨੇ ਮੁਝਫੇ ਧਕਾਧਕ
ਟੋਕਾ ਐਰ ਅਛੋਤ ਦੀਨਾਂਕਾ ਰਹਾ ਫੁਵਾ ਘੀਲ ਮਾਂਗਾ, ਐਫੁਫ਼ਾ ਫ਼ਰਜ਼ੀ !
ਗਰਘੇ ਮੇਰੀ ਫ਼ੀਫ਼ਰਤ ਫੁਧੀ ਤਾਫ਼ਮਭੀ ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਵੀਘਾਸ ਅਨਾਨੇਕੇ
ਸ਼ੈਕਕੇ ਕੀਤਾ ਨਹਿ ਕਰ ਸਕਤਾ. ਕੀਸੀ ਤੌਰਸੇਭੀ ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਵਾਲੀਫ਼ਕੇ
ਫ਼ਸਿ ਨਾਮਾਕੁਲ ਫ਼ਰਜ਼ੀਕੇ ਧੈਸੇ ਹੋਨੇ ਕੁਫੁੰਗਾ ਐਰ ਜੇ ਦੁਸਰਾ ਫ਼ਸਿਸੇ
ਜੀਯਾਫ਼ ਮਾਲਫ਼ਾਰ ਹੋਗਾ ਕੁਸੇ ਮੇਰਾ ਮਾਮਲਾ ਕਰੇਂਗਾ.

ਆਸ਼ਕ—ਅਘ, ਸੁਨੀਐ, ਆਜਾਦ, ਅਕਲਮੰਦ ਅਨਐ, ਕੁਜੁਲਘਰ੍ਯ ਮਤ ਅਨੋ.
ਜੇ ਕੁਝ ਆਪਕੇ ਘਲੇ ਵਾਲੀਫ਼ੈਨ ਕੇ ਆਪਕੇ ਵੀਐ ਫ਼ਨਿ ਕੁਜੁਲ-
ਘਰ੍ਯੀਥੋਂ ਕੇ ਵੀਐ ਜੇਕੇ ਜੈਰਜ਼ਰੀ ਹੈਂ ਹੋਨਾ ਹੋਗਾ ਕਿਨਾ ਜੀਯਾਫ਼
ਘੁਸ਼ੀਫ਼ ਕਾਮੋਂ ਕੇ ਵੀਐ ਅਥਾਨੇ ਮੈਂ ਕਮ ਹੋਗਾ,
(ਆਸ਼ਕ ਐਰ ਆਜਾਦ ਅਤੇ ਰਹਕਰ ਧੀਮੇਸੇ ਆਨੇ ਕਰਨੇ ਹੈਂ.)

શરાદ્વત—ઓહો ! એ ક્યા ગડબડ હૈ ? મહેરબાની કરકે નવજવાન સાહેબો ખામુશ રહો. પહેલે આપકે નામકે કાડ દીજીએ ઔર શીર તશરીફ લે જાઇએ.

અધ્યાત્મ, અધ્યાર ઔર અધ્યુષ (સાથ મીલકર)—યેહ હમારે ભાઈકા મકાન હૈ, તુમ હમે રોકને વાલે કૌન હો ?

શરાદ્વત—એ દીક હૈ. તુકે મૈં ઇસ મકાનકા મુદ્દાશીઝ હું મુજહકો જાનના ચાહીએ કે આપ કૌન હૈં.

અધ્યાત્મ—ખીરાદરો, મુજહે કહેને દીજીએ. (શરાદ્વત કી તરફ દેખકર) ક્યા તુમ હમે ઔર ઔર ડાકુ સમજે હો ?

શરાદ્વત—આપ ઇનમેં સં એકકેલી માનીંદ નહિ હો લેકીન જો કાનુન “ જન્ટલમેનો ” કે આમદ કે ઇજિહાર કરને કા કાડ બેજનેસે હૈ વોહ મનસુખ હો નહિ સકતા. મેરા નામ, અએ સાહેબો, શરાદ્વત ઇબ્ને-લતાદ્વત હૈ.

અધ્યાર—ક્યા ખુશગવાર નામ હૈ ! અબ, મીયાં શરાદ્વત મુજહે કહો કે તુમ કલી કીસીસે શરાદ્વતસેલી પેશ આયે હો ?

શરાદ્વત—હાં, સાહેબ. મેરા નામ શરાદ્વત હૈ ઔર મૈં યહી મૈકા દેખતા હું કે દુસરોં કો શરાદ્વત સીખાઉં.

અધ્યાર—વાકઈ, જૈસાકે તુમ હમેં સીખા રહે હો. ઓ ! તુમ બાવરચી ખાને કે પરવરેશ યાદતા, તુમ પુરાને નાહંજર, ક્યા તુમ હમેં યાક સીખલાતે હો ?

શરાદ્વત—શીલહકીકત મૈં યહી કરતા હું; કયોંકે મીયાં આસફ મેરે હાથોં પરવરેશ પાએ હૈં ઔર અગર મૈંને ઇતિની ઉન્કી હીફા-ઝત ઔર મહેનત ન કી હોતી, તો આજ વહો ઇતિને કામ્યાબ ન હોતે. (આઝાદ આતે હૈં)

આઝાદ—ભાઈઓ, ઇસ આદમી કે સાથ અપના મીઝાજ મત ખોવો. યેહ એક નેક-નીચત આદમી હૈ લેકીન શૂખ હૈ ઔર કદીમ ખાનદાનો મેં જૈસે પુરાને નૌકર સદહા હૈં. ઇરિકે સાથ બાત કરને મેં બહોત મઝા આતા હૈ.

અધ્યાત્મ—(શરાદ્વત સે બાત કરને હુવે) જનાબ, હમેં એ તો બતાવ કે આપ કે ક્યા અખલાક હૈ ?

शराइत—जले, नवजवानो, येह पात जहेन-नशीन रणो के जय कबी
 ओक " जन्टेलमेन " दुसरे " जन्टेलमेन " को भीलने जता
 है तो वहे ओक " जन्टेलमेन " के जैसा परताव करता है
 न के ओक मामुली धन्सान के भवाशीक. वहे अप्पलाकसे अपना
 कांड बेजता है या दर्यान को अपना नाम लीपकर देता है.

अय्युय—जैसा हमने किया नहि. सुनये नवजवान दोस्तो ! धिस
 पातको तूल न हो और धरि को अपने अपने नाम हो (शराइत
 को कहते हुवे) शराइत अय्य याद रणो, तुम्हारे आकासे कहे
 के नवजवान आपसे भीलने आये हैं; ओक अय्याज, दुसरे
 अय्यार, तीसरे में भुद याने अय्युय.

शराइत—जहान अय्या, साहेय ओक अय्याज साहेय, दुसरे अय्यार
 साहेय, तीसरे में भुद याने अय्युय साहेय.

अय्याज—हां, मगर येह मत कहो मैं भुद अय्युय साहेय.

अय्यार—महेरयानी करके याद रणो और कहो के मैं अय्युय नहि हुं.

शराइत—जो हुकम, मुजेह याद है के ओक अय्याज साहेय, दुसरे
 अय्यार साहेय, और तीसरे याने मैं भुद अय्युय साहेय
 लेकिन महेरयानी करके याद रणो और कहो के मैं अय्युय
 नहि हुं. (तीनों ओरसें हस्ते हैं.)

अय्याज—जीतना शुभ ये समय है.

(सय ओरसें हस्ते हैं और हंसी सुनकर आसइ और
 आजाद पहार आते हैं)

आसइ—अरे, यहां तुम हमसयोंका तुमको अदर आनेसे किसने रोका !
 (शराइत की तरफ हुंकर) क्या तुमने जैसा किया है, तुम
 पुराने मसपरें !

शराइत—नहि, पुरे अप्पलाकने !

आसइ—आप क्या कहते हो !

आजाद—अय्य, आप तीनों कहीओ; किसकीओ आप आसइको शरो-
 पंज में रपते हो और पुराने शराइतको जैसी जंगल में
 डालते हो,

अध्याज—आसङ्ग, देवीयः सय तो येह है के उसने आपको धन्तेला
 देनेके पेशतर हमसे हमारे काँ तलय कीये, जय हमने
 धन्कार किया, तो वही हमें अभलाक और अहणपर लेकयर
 देने लगा.

अध्याज—अय, आप शराइतसे पुछीये के क्या हुआ !

अध्याज—जे वायेज करने तैयार किया है वहीबी !

आसङ्ग—(शराइतसे) मेरे लखे मानस, कही क्या हुआ.

शराइत—भुदा आपको आयाह रणे, मुजहे सुनीये और धनसाङ्ग
 कीजिये. जय धन तीन जेन्टलमेनोंके मैंने अपने अपने
 काँ देनेके लीये अर्ज की तो उन्होंने धनकार किया; तीस-
 पर मैंने उनसे कहा के उन्होंने अपने अभलाक को आलाये
 नाक रखा. हमिस नसीहतपर उन्होंने ध्यान नहि दीया; हमिसलीये
 अहने होयारा अर्ज की के अहतेर है के वही अपने अभलाक
 मुधारे क्युके अंदा जनता है के अभलाक क्या है.

अध्याज—और उसने हमें येहबी जहेन-नशीनकीया के आपकी उमदा
 ताक्षीम और परवरिश कसीके तक्षीकीके पायेस है.

अध्याज—अलय-ना, धनहोंने औसा कहा.

अध्याज—हां, उसने कहा और सय पुराने नौकर औसी आते सुताना
 कपर समजते हैं.

आज्जाह—अय हमें उसको सुन लेने दीजिये.

शराइत—क्या कीरसा श्रीर जरी रणुं ? आधा कीरसा सुताने के पाह
 अ जहान मुशकल है हमिसलीये में श्रीसे शउ करता हूं.

आसङ्ग—अय, भुदाके लीये, अहमक मत यना, शराइत, लकीन आकी
 का कीरसा नमाम करो.

शराइत—मीयां, धनसाङ्ग को प्राप्त रणो. मैं अके नाज्मान्हा आहमी हूं.
 मैं मुहदोंपर कैसे अहस कर सकता हूं !

आसङ्ग—लखे मानस, अय मुअनसर करो.

शराइत—(सर भुग्नकर) हां, अय मुजहे धन तीन नवजवान आहमी-
 योंकी याह है.

आसङ्ग—आहमीयोंसे तुम्हारी क्या भुराह है ?

શરાફત—મેરા મતલબ ! મેરા મતલબ બેન્ટલમેન હૈ.

આઝાદ—અબ તુમ પુરાને શરાફત, તુમહારી શરાફત મત ભુલો.

શરાફત—બહોત અચ્છા, સાહેબ. મેં ઇસિ ઝખાનકે બહક જાને કે લીયે આપસે માફી ચાહતા હું ઐર મેરા કીસ્સા શીરસે શર કરતા હું.

આસફ—લીલાહ ! હમેં દીક મત કરો લેકીન મુખતસર કરો.

શરાફત—મીયાં, અગર આપકે પુરાને નૌકર શરાફતસે ચીઢતે હો ઐર આપકો તકલીફ હોતી હૈ, તો આપકે હોસ્તોસે તમામ કીસ્સા સુન લીજીએ ઐર મુજહકો જાને દીજીએ.

આઝાદ—નહિ, નહિ, શરાફત ! તુમહારે નવજવાન આકાકી ખાતપર ખ્યાલ મત કરો લેકીન અપને તૌરપર કહે ચલે જાવ ઐર હમેં કહો કે કયા વાકેઆ શુઝરા.

શરાફત—કીસ્સા કાતાહ યા દુસરે લફઝોમેં કહીયે તો મુખતસર કરનેકે લીયે યા ઐર લફઝોમેં જો કુચ્છ હુવા ઉસ્કી મુખતસરસી હકીકત કહેનેકે લીયે મેં આપકે હોસ્તકે એક તાબેદાર ઐર કમતરીત લેકીન આપકે એક ઝાહેદ ઐર હમ-મઝહબ કે માનીંદ બાદ આદાબકે આપસે આઝાદી ઐર ઇજાઝત ચાહતાહું.

આસફ—અબ, શરાફત, હમપર રહમ કરો ઐર તુમ લફઝાઝી મત કરો.

શરાફત—દેખીએ, અગર આપકો યેહ ચંદ ઉમદા કલમે સુન્નેકા વકત નહિ હૈ ઐર આપકે ખુદકે ખાનાઝાદકોબી ખતલાનેકી ઇજાઝત નહિ દેતે ઐર યેહ સાખીત કરને નહિ દેતે કે વહો એક અચ્છા પરવરિશ પાયા હુવા ઐર શાઈસ્તા શખ્સ હૈ, તો શીર આપકો ઐર આપકે હોસ્તોકો મુજહસે કોઈ વાસ્તા નહિ.

આઝાદ—શરાફત, હમ જાનતે હૈં કે તુમ ઇસિ શહેરમેં ઇલિમે-મજલીસમેં વ આદાબ વ અતવારમેં સબસે આલાતરીન શખ્સ હો. તુમ મુનશી અન્દાઝકે હરીફ હો.

શરાફત—મુનશી અન્દાઝ ! વહો જો દરબદર ટુકડે ખાતે શીરતે હૈં !

અઆઝ—અરે નામાકુલ ઐસા મત કહો, વહો હમારે ઉસ્તાદ હૈં.

અબ્દુલ—વહો ખાનગી મુનશીગરી કરતે હૈં; ગદાગરી નહિ કરતે.

અબ્દુલ—અબ, અઝરાહે મહેરબાની ખ્યાન કરો.

શરાફત—ચુકે મેરે નવજવાન આકા મુજહસે દીક હો ગયે હૈં, મૈં મુખત-
સર કરકે યેહ કહતા હું કે યેહ તીનોં નવજવાન જન્ટલમેનોને
કાર્ડ દેનેસે ઇનકાર કીયા. બહોત જદ વજહેદ કે બાદ ઉન્હોંને
અપને નામ દેનેકા ઇક્રાર કીયા ઐર મુજહસે કહા કે વહો
ઇસતૌરપર દીએ જાએ:—એક અધ્યાજ સાહેબ, દુસરે અધ્યાર
સાહેબ, ઐર તીસરે યાને મૈંખુદ અધ્યુબ સાહેબ, લેકીન યેહ
મત કહો યાને મૈંખુદ અધ્યુબ સાહેબ, મગર મહેરબાની કરકે
યાદ રખો ઐર કહો કે મૈં અધ્યુબ સાહેબ નહિ હું. (સબ ઝોરસે
હરંતે હૈં.)

આસફ—તુમને પુરી તૌરસે સાખીત કીયા હૈં કે તુમ પુરાને મસખરે હો.

શરાફત—મસખરા ! મેરે આકાકી ઐર આપ નવજવાન જન્ટલમેનોંકી
ખુદા ઉમર દરાજ કરે; મુજહકો અર્જ કરને દીગ્યે કે મૈં
આપકે મુનશી અન્દાજસે કોઇલી વકત ઐર કીસીબી જગહ
અખલાક કે યા ઇલિમ કે દુસરે સેગોંકી નીસબત મુકાબેલા
કરનેકો રાઝી હું.

આસફ—ખામુશ, તુમ પુરાને મકકાર, હમ તુમકો મુનશી અન્દાજ કે મુકા-
બલેમેં ઉતાર નહિ સકતે.

શરાફત—અચ્છા, બહોત અચ્છા, સાહેબ. અગર આપ મુજહકો ઉનકે
~~જલ્દી~~ મુકાબલેમેં ન ઉતારેંગે તો મૈંખુદ અપને કો ઉનકે મુકાબલેમેં
ઉતારેંગા. (સલામ કરકે રખસત હોતા હૈં.)

આસફ—અબ, ખીરાદરો, તશરીફ રખીએ, અબ હમ મઝે કરેંગે. આપ
કયા નોશ ફરમાએંગે.

આઝાદ—જો કુચ્છ આપ મરહમત ફરમાએં !

આસફ—જો આપ ચાહેં.

અધ્યાજ—હમસબ શરબત નોશ કરેંગે.

અધ્યાર—યેહ કયા વાહીઆત ! હમે “ લેમોનેડ ” ચાહીએ.

અધ્યુબ—યેહ કયા કુઝુલ, હમસબ ચાએ પીએં.

આઝાદ—બગ હૈં, રશીકા, ચાએ નીહાયત ઉમદા શૈં હૈં.

સબ—બહોત અચ્છા.

આસફ—(ધંટી બજતા હૈં ઐર શરાફત હાઝીર હોતા હૈં)
શરાફત, સબ કે લીધે ચાએ લે આવ.

શરાફત—મીયાં, મૈં આતાહીથા કે આપને ઘંટી બગ્ગઈ. મુજહકો આલા હઝરતને આપસે કહેનેકો ફરમાયા હૈ કે આપ અપને દોસ્તોકો આજ શખકો ખાનેકી દાવત દે.

(આઝાદ ખડે રહેકર શરાફત સે કહેતે હૈં)

આઝાદ—મેરી ઐાર અય્યાઝ, અય્યાર ઐાર અય્યુબ કી બનીબીસે ઇસ મહેરબાનીકે લીઝે નીહાયતહી શુકરીઆ ઐાર મુઅદ્દબ તસ લીમ અર્જ કરો. મહેરબાની કરકે મીયાં શરાફત, હમારે ખ્યારે દોસ્ત આસફ કે લાયક ઐાર ખ્યારે વાલીદૈનકા શુકરીઆ બગ્ગ લાવ.

શરાફત—મૈં ઝરહી બાઅદબ કદમબોસીસે અર્જ કરંગા.

આઝાદ—આસફ, આપકે વાલીદૈન બડે મહેરબાન ઐાર મુહીબ હૈં.

અય્યાઝ—સીફ મહેરબાન ઐાર મુહીબ હી નહિ બલકે બડે સખી હૈં.

અય્યાર—દરીં એ શકઃ નહિ તો હમ કયા સીફ લડકે તો હૈં; કોઇ દુસરે પીદરને હમકો ચલે બને કહા હોતા.

અય્યુબ—મૈં બનતા હું કે, અય્યાર, આપકે બલે વાલીદને તો હમકો સીફ એક ચાએકી ખાલી પીલાકર મુઆશી ચાહી હોતી ગરએ કે વહો શહેરકે સખસે બડે મુતમવવીલ શખસોં મેં સે એક હૈં.

અય્યાફ—મુજહકો તાબગુબ માલુમ હોતા હૈ કે મેરા દીલ દુખાને કે લીઝે આપ અય્યુબ કા સાથ દેતે હૈં.

અય્યાઝ—મેરે ખ્યારે અય્યાર, ઐસી કોઈ બાત નહિ હૈ. આપસમેં હમ અપને વાલીદૈન કે આદાત વ અતવાર કા મુકાબલા કર સકતે હૈં ઐાર ઇસ્કા માના ચુસ્તાખી નહિ હૈ.

આઝાદ—અય્યાર, અય્યુબને જો કુચ્છ કહા વહો યેહ કે આપકે બુજુરગ વાલીદ હમેં એક ચાએકી ખાલી પીલાકર સૈર હોતે હોંગે ઐાર હમેં એક બડા ખાના ખાનેકી તકલીફ ન દેંગે.

(સખ હસ્તે હૈં.)

આસફ—મેરે ખ્યારે રશકા ઇસસે બહેતર બાતચીત કરો. એક દુસરેકા દીલ દુખે ઐસી તાનાઝની ન કરની ચાહિએ.

અય્યાર—અરે, નહિ. આસફ, મૈં વાકઈ મઝાકે કરતા હું. જો કુચ્છ અય્યુબ કહેતા હૈ વહો સચ હૈ. મેરે અબ્બા કા દીલ પૈસે

ખર્ચ કરના નહિ ચાહતા હૈં ગરબે કે ઉનકે પાસ બેશુઆર રપીઆ હે. લેકીન મૈં રહતા રહતા ઉનહેં ખર્ચ કરને મેં મદદ દુંગા.

આઝાદ—કયું કે આપકા નામ અધ્યાર હૈં. (સખ હસ્તે હૈં.)

આસફ—દેખીએ, અએ રશીકા, આજ હમેં કુચ્છ મઝા કરના ચાહીએ. મેરે વાલીદૈન કે બેહદ ખુશી હુઈ ઔર મુજહસે કલહી આપકી ઝીયાદત કરને ફરમાયા થા. આજકા મુઆરક દીન હૈં કે આપ તશરીફ ફરમા હુએ હૈં ઔર ઇસલીએ આપકો દાવત દેને કે ફરમાયા. અબ મૈં જવંગા ઔર ઉન્સે દુસરે ઔર દોસ્તોંકો આજ ખુલાનેકી ઇમ્નિઝત તલબ કરંગા.

આઝાદ—અબ દેખીએ હમેં વહો ન ચાહીએ જો હમારે હમસર નહિ હૈં.

અધ્યાઝ—શીલ-હકીકત નહિ, આસફ !

અધ્યાર—કીસલીએ દુસરોંકો આપ હમારે સાથ દાવત દેના ચાહતે હૈં.

અધ્યુબ—કયું કે આસફકો હમારી સોહબત પસંદ નહિ હૈં.

આસફ—ના, એસા નહિ

આઝાદ—શીર કીફાયત-શારી કી વજહસે !

આસફ—નહિ, સીફ મઝેકે લીએ.

આઝાદ—હાં, એ ઠીક હૈં. શુગલકે લીએ મૈં થેહ રાએ દેતા હું કે આપ ઉનહેં ખુલાએ ઔર મુનશી અનદાજ સાહેબકો શીલફાર ખુલાઇએ.

આસફ—બહોત ખુબ. (સખ તાલીઆં બજતે હૈં ઔર “બહોત અચ્છા,” “બહોત અચ્છા” કહેતે હૈં.)

આસફ—ખૈર, મુજહે ચંદ મીનીટોકે લીએ મુઆફ કીજીએ. મેરે ઔર દોસ્તોંકે લીએ ઇસ કરમ-મુસ્તરાના બરતાવકે લીએ મૈં જાકર મેરે વાલીદૈનકા શુકરીઆ અદા કરતા હું ઔર મુનશી અનદાજ સાહેબકોબી ખુલાનેકી ઇમ્નિઝત લેતા હું.

(આસફ જુતા હૈં.)

આઝાદ—આસફકે વાલીદ કેસે ખુશલઈકે હૈં.

અધ્યાઝ—હાં. નીહાયત હી ખલીક હૈં !

અધ્યાર—એસેહી મેરે અબ્બા જાત હૈં. લેકીન આસફકે વાલીદ ઝીયાદ તર સખી હૈં.

અરુણ—મેં પીદરાના મહોળ્યતસે ના આશના હું ક્યું કે મેરી ખુદસાલીમેં
વાલીદ ઇત્તેકાલ કરગએ લેકીન મેં આપકો યકીનન કહેતા હું
કે મેરી વાલીદા ખુદહી મહેરબાની વ મહોળ્યતકા ઝખીરા હૈં.

આઝાદ—માએં અબ્બાઓસે મહોળ્યતમેં કદરે કમ નહિ હૈં યરઅકસ
ઈસ્કે માંઓ કે દીલોમેં યનીસબત અબ્બાઓંકે ઇન્સાની મહોળ્યતકા
ઝીયાદા જોશ ભરા હુઆ હોતા હૈં.

અરુણ—યેહ બહોત સચ હૈં.

અરુણ—લેકીન જબ દોનોં મહેરબાન હોતે હૈં તો હરએક ખુશીકી
ઝીંદગી બસર કરતા હૈં જૈસા કે મેં કરતાહું. મેરે વાલીદૈન
મહોળ્યત ઐર મહેરબાનીકા ખાકા હૈં. મેં નમાઝ કે બાદ
સબસે પહેલે અપને વાલીદૈનકી કદમબોસી કરતા હું ઐર
શીર અપની છોટી હાઝરી ખાતાહું. વાલીદૈનકી તરફ હમારે
જો દુરાએઝ હૈં ઉનકો હમારે મઝહબને બહોત અઘી તરફ
બતલાયા હૈં:—

મસનવી.

કર તાઅત રાત દીન માંબાપકી,
અસ તરફ ઇસ કીસ્સે મેં મૈનેકી;
જબ બહોત છોટા થા તુ ઐર નાતવાન,
નાઝસે પાલા ઉન્હોને મીસ્લે જન;
અબ હુએ વહો પીર ઐર તુ નવજવાન
ઉંકી ખીદમત દીલસે કર ઐ મહેરબાન;
ઉંકા હક સબપર મુકદ્દમ હૈં મીયાં,
જોર હો, બચ્ચે હોં યા ખુદ અપની જાં;
ગર હો લાઝીમ કર અદબસે ગુફતઅ,
હોગી હાસીલ ઉમ્ર વ દૈલત આબર;
ઉંકે આગે “હું” ભી મત કરના કબી,
લા તકુલ ઉશીનકા મતલબ હૈં યહી;
મત ઝીડકે ઇન્કા ન ઉંકા દીલ હુઆ,
હકને દરમાયા હૈં લા તન-હર હુઆ;
જબ તલક અતે હૈં સુન ઉંકા કહોં,

જળ મરેં કહે દીલસે રખીર રહમહુમા;
 જસ્તરહ માબાપસે પ્રેશ આવગે
 ઉસ્તરહ અવલાદસે તુમ પાવગે

અચુખ—કુલ મજહબોમેં ઐસાહી હૈ.

આઝાદ—વહો લો, આસફ આતા હૈ.

આસફ—(ચૌકન્ના હોકર) રશીકા, મેરે વાલીદૈન બહોત ખુશ હુએ હૈં
 ઔર ઉન્હોને ન સીફ મુજહે મુનશી અંદાઝ સાહેબકો ખુલા-
 નેકી ઇબ્તિજાત દી હૈ બલકે આપકો તાતીલ ખતમ હોનેકે પેશતર
 દોબારા ખુલાનેકી દરખાસ્ત કી હૈ.

આઝાદ—કૈસે મહેરબાન ઔર દરયાદીલ આપકે ખુઝુર્ગ વાલીદ હૈં !

અવ્યાઝ—હમ સખ ખુશકીસમત હૈં કે હમારે વાલીદૈન મુશશીક ઔર
 મહેરબાન હૈં.

આઝાદ—ભલા, આપને મુનશી અન્દાઝ સાહેબકો ખુલવાયા હૈ.

આસફ—હાં.

આઝાદ—મૈં આપસે કહેનેવાલા થા કે વહો મુજહે આપકે દાલતખાને
 પર આતે વકત રાસ્તે મેં મીલે ઔર મેંને ઉન્કો આપકે મકાન
 પર આનેકો કહા. ઉન્હોને યહાં આનેકા વાદા તો કીયા ઔર
 મુજહે યકીન હૈં કે વહો અખ આ રહે હોંગે.

બાબ દુસરા.

(મુનશી અન્દાઝ દરવાઝેપર ઝોરસે ખટખટાતે હૈં. શરાફત જવાબ
 દેતા હૈ.)

શરાફત—આપ કૈન હૈં ? આપ કયું ઇતિને ઝોરસે ખટખટાતે હૈં ?
 કયા ચેહ ખાનગી મકાન હૈં યા પહેલવાની અખાડા હૈ ?
 ગડબડ ન કીજીએ, અકલમંદ બનએ ઔર અખલાક કે ઝેરે
 નઝર રખીએ, અગાર આપ નહિ જાનતે, તો મૈં સીખાઉંગા.

મુનશી અનંદાજ—આપ કોન હો ? આપ કીસતરહ ઇસિ જુરઅતસે મુજહસે ચુકતેગુ કરતે હો ? અહિઝો બીલ્લાહે મીનશ શૈતાનીર રજમ.

શરાફત—મैं કોન હું ? ઇસિ મહેલકા જાએઝ નીજેહયાન હું ઐાર ન કે શૈતાન. ખબરદાર રહિએ ? કીસપર આપ લાનત ખરસાતે હેં મેંબી સૈ દફઆ લાનતકી ખોઝાર કરંગા.

મુનશી અનંદાજ—અય, અય, અપને હોશો-હવાસકો સંભાલીએ ઐાર જૈસાકે એક શાએરને કહા હૈ “ કુદનેસે પેશતર દેખ બાલ લો.” યેહ ખરતાવ કેસાહૈ “ દરવાજા ખોલો ” ઐાર શીર આપકો માલુમ હોગા કે કીસકે સાથ ખાત કરનેકા આપકો એજાઝ હાસીલ હૈ.

શરાફત—આપ ઇનસાનીયતસે પેશ આઈએ જબ આપકો માલુમ હોગા કે આપકો કીરસે ચુકતગુ કરનેકી ઇજ્જત હાસીલ હૈ.

મુનશી અનંદાજ—અહા ! મેં સમજતા હું કે તુમ દરવાજા ખોલનેસે ધબરાને હો.

શએર : તા મરદે સુખન ન ચુકતા આશદ,
 ઐઓ હુનરશ ન હુકતા આશદ,
 હરએશ શુમાન મખર કે ખાલી ઇરિત,
 શાયદ કે પીલંગ ખુકતા આશદ.

શરાફત—કયા મેં આપકા મુકામેલા કરનેસે ડરતા હું ? બહોત અચ્છા યેહ લીજીએ ! (ઐસા કહકર દરવાજા ખોલતા હૈ.)

મુનશી અનંદાજ—અરે, તુમ એક ખાદીમ હો ! અય તુમને મુજહસે ઇસતરહ કયું કહા. ઝરા મુઅદ્દય હો જીએ યા નહી તો તુમકો મુનશી અંદાજ કે સાથ બે અદખી કરને કે લીએ પછતાના હોગા.

શરાફત—ઐ મુનશી અંદાજ સાહેબ ! અહા, અહા, અહા, કયા તુમ મુજહે ધમકી દેનેકે લીએ યહાં આએ હો ? મુજહે ખોદ હૈ કે તુમ અપને આપકો ધોકા દેતે હો.

મુનશી અનંદાજ—જબ ઐાર અપને આકાસે કહો કે આપકે ઉરતાદ

मुनशी अनदाज साहेब आये हैं और अपनी मुला-
कातसे ममनुन गरदानेकी धनियतकी है.

शराइत—अच्छा साहेब, वाकई मुण्डे येह जनकर रंज हुंआ के आप
मेरे नवजवान आका के मुअल्लीम हैं. मैं अच्छी तरह
कीयास करसकता हूं के मेरे आका और उनके हम-सयक
आपसे क्या सीख सकते हैं.

मुनशी अनदाज—(गुस्से होकर) अय, मैं कमअप्त अयरदार रहे
और याद रणो के कीसतरह तुम अेक अवांदा और
धज्जतदार आदमीकी कैसी हीकारत करते हो नहि तो
तुमको अपनी गुस्ताफी के लीअे पछताना होगा.

शराइत—अे सयकुच्छ हीक है अगर तुमको येहबी इर्ज करलेना
आहीअे के अच्छे अमलाक क्या हैं और जय आप कहेते
हैं के आप उस्ताद हैं तो येह अशद जरूरी है के धरिका
आपको हमेशा प्याल रहे.

मुनशी अनदाज—अय नव, और अपने आकासे कहे मैं यहां
आया हूं नहि तो मैं अीदला उठुंगा.

शराइत—आहे सो कीअे लेकीन अंदा शराइत अरअुरदारे लताइत
अगर आप तहजीबके कानुनकी उदुल—हुकमी करेंगे तो अंदा
आपको धिस दहलीजसे गुजरने न देगा; याद रणीअे के आप
को समजना आहीअे के आप कीसके देवदीपर हैं.

मुनशी अनदाज—क्या तुम येह कहेना आहते हो के तुम मुण्डे अंदर
जने न देगे.

शराइत—मैंने येह नहि कहा. पहले आप अपना काई दीअे, मैं उसे
अपने आका को अतलावंगा और शीर आपको अंदर ले
अनुंगा. मेरे लले आलीम मोलवी साहेब, अय आप मुण्डको
समज गअे होंगे. मेरे पास काई नहि है और न हुंगा.
जय तो साहेब जैसे लशकरी कहेते हैं, “ राघट अयाउट
टर्न ” होजव. (धिसपर मुनशी अनदाज गुस्से होते हैं और
भारनेके लीअे अपनी लकी उहाते हैं. गउअड होती है.)

મુનશી અન્દાજ—અરે નામાકુલ શોહદા. વહો કમઝક્ર કીડા ! તેરા કયા મતલબ હૈ.

શરાફત—(લકડી ચામકર) ઝખાન કે લગામ દીજીએ. દૌડો, દૌડો, દૌડો; ખુન, ખુન, ખુન ! (આસફ ઐર ચાર દુસરે દૌડે હુએ દરવાઝેપર દુસરી બાજુસે આતે હૈં.)

આસફ—કયા હુઆ ?

આઝાદ—અબ મુનશી અન્દાજ સાહેબ ઉસે છોડ દીજીએ. ઇસ્તરૈહ મીઝાજકો ન ખોઇએ. આપકો ચેહ લાઝીમ નહિ કે આપ ઇસ્તરૈહકા ખરતાવ કરે.

શરાફત—આપ દેખીએ, આઝાદ સાહેબ, ચેહ કીસતરહસે ઐર કાસ નાલાયક તૌરપર ખરતાવ કરતે હૈં. ચેહ જન્ટેલમેન નહિ હૈં.

આસફ—ઝખાન ચામો ! શરાફત. ઐ ખુદે અહમક, ખબરદાર રહો. મુનશી સાહેબસે કીસતરહ પેશ આતેહો ? વહો મેરે ઉસ્તાદ હૈં.

શરાફત—વહો આપકે ઉસ્તાદહી સહી લેકીન મૈં તો ઉન્કા ઉસ્તાદ હું.

આસફ—અબ, અબ, ખુદા અહમક ઇસ્તરહ બેહુદા ન બક.

મુનશી અન્દાજ—આપ ઉસકી ઇસ્તૌરકી બાતચીતસે દેખ સકતે હો કે વહો કૈસી મેરી હીકારત કરતા હૈ.

આઝાદ—મોલવી સાહેબ, ખામોશ હોજીએ. મુજહે મુઆફ કીજીએ. આપને બી ઉસે છોડા નહિ તો !

આસફ—જનાબ મુનશી સાહેબ, મહેરબાની કરકે તશરીફ અંદર લાઈએગા. ઇસિ કુલ ઝગડેકો જાને દીજીએ. મેરે નૌકરકે યુસ્તાખીકે લીએ ગરચે બહો બહોતહી ઇમાનદાર ઐર દીયાનતદાર હૈ લેકીન ઝરા પાગલ હૈ મૈં આપસે મુઆશી ચાહતા હું.

મુનશી અન્દાજ—નહિ, નહિ, આપ કીસલીચે મુઆશી માંગતે હૈં. મૈંબી એક જન્ટેલમેન હું, એક ખવાંદા ઐર તજરબેકાર શખસ હું જે ઐસી બાતોંપર ધ્યાન દે નહિ સકતા. અલાવા અઝીન, મીઆં શરાફતકો ખદગાન માલુમ હોતા હૈ નહિ તો બહો મેરા પુરાના મુલાકાતી હોનેસે ઐસા ખરતાવ કબી ન કરતા.

शराइत—(पुरा मालुम करके) है, जनाये आलम, है इज्जीत मैदान।
 —व मुरशदना हजरत मुनशी अन्दाज साहेब, मैं नीहायत ही
 तहेदीलसे और सर गरभीसे मेरे याद-दाशतकी कोताही की
 वजहसे आपकी लुल गले के लीये मुआफ़ीका जवास्तगार हुं।
 तहजीब और अजलाक हमेशा मेरे सर-आपोंपर हैं और
 छन्दी के पायेससे मैं आन धरारा गया और आपकी
 पहुचान न सका।

आजाद—मुनशी साहेब येह दूसरा जगज है जो आज वाके हुआ है।
 मुनशी अन्दाज—वाकई।

आजाद—आपके आनेसे पेशतर शराइत अय्याज, अय्यार और अय्युष
 के साथ तहजीबपर तानाजती करताया और गुल मय्याता था।
 आसद—होसत मेरे, गुजशता रा सलवात; तशरीफ़ लाईये ता के हम
 कीसी दूसरी चीजका शुगल करें।

शराइत—येह जग है अय्य हरअेक शौ तहजीब और रास्ती के
 कानुनसे है, मैं आप सज्जी फीदमत जग लाने में हजल-
 हमिकां कोशेश करंगा।

आसद—शराइत, बले मानसके मानीद आमोश रहो और अपना
 काम करो।

शराइत—जहोत अय्या, साहेब, जैसा आप इरमाये।

आसद—मुनशी साहेब और दीगर अहयाय तशरीफ़ लाईये।

आजाद—हमने अववलही से जहोत मजा लुटी है तोभी हमें तरकीन
 नहि लुछ। यदीये हम कुछ पुरा गुइतगु करें और कुछ
 मजाइली करें।

(आजाद अय्याजसे)—है अय्याज, हम अय्यारका मुनशी साहेबसे
 मुकायला करवाये और शीर हमें जे छनितेह
 मजा आयेगा।

(मुनशी साहेब आसद और अय्युष आहीस्ता आहीस्ता
 पाते करते हैं)

आजाद—(अय्याज और अय्यारको आजु पर लेजकर) है, रशीको यदीये
 हम मुनशी साहेबका मजाक करें, फीसहर अय्याज मुजहे

યકીન હું કે અપને રશીકં અધ્યાર ચેહ કર સકેજે વહો સખસે
અચ્છે હૈં.

અધ્યાર—(આઝાદસે) મુહીયબો, જહોત ખુબ, મુનશી સાહેબકા મઝાક
કરનેમેં મૈં કોઈ દકીકા ઉઠા ન રખુંગા.

મુનશી અન્નાઝ—અહા, અહા, અહા (શરાફતસે) મીયાં શરાફત, કયસા
મઝા ! તુમને સખકો અખલાક સીખાનેકા કેરદ કીયા
હૈ. શાખાશ, મીયાં ઇસીપર કાયમ રહો ઐાર મુજેહ
યકીન હું કે અંદ દીનેં મેં તુમ મદરસ-તુલ-ઉલુમ
મેં તહજીબ સીખલાનેકે લીઝે પ્રોફેસરીકે આહદે
પર મુમતાઝ હોગે.

શરાફત—(ખુશ હોકર ઐાર દસ્ત ખસ્તા) જનાબ, મોલવી સાહેબ મેં
આપકા ખાકપા હું મૈં ખીલકુલ મેરી કીસમત પર શાકીર હું.
મેં મીયાં આસફકે બુઝુર્ગ વાલીદ મેરે નામી આકા કી તા બ
ઉમર ખીદમત કરના મેરા ઐન ફર્જ સમજતા હું કયુકે
ઉન્હોને મેરી બચપનેસે પરવરિશકી હૈ. ઐાર ઉન્કી પીદરાના
હીકાઝત મેં મૈને તહજીબ વ અખલાક સીખે હૈં ઐાર ઉરદુ
મેં તાલીમ હાસીલકી હૈ ઐાર યેડીસી અંગ્રેઝીભી બગારતા
હું. જનાબ મૈં અચ્છી તરહ “ ગુડ મૉરનીંગ ” ઐાર “ ગુડ
બાય ” કહ સકતા હું.

(શરાફત તસલીમ કરતા હૈ ઐાર જતા હૈ)

અધ્યાર—અબ મૈં શર કરતાહું.

આઝાદ—શીર આપઝે, હમ આગાઝ કરેં.

(આઝાદ, અધ્યાઝ ઐાર અધ્યાર બેઠતે હૈ)

આઝાદ—જનાબ મોલવી સાહેબ, હમ આપકો યહાં દેખકર નીહાયતહી
ખુશ હુઝે હૈં.

અધ્યાર—મુઆફ કીજીએ. મુનશી સાહેબ મોલવી સાહેબ નહિ હૈં ઇસ
લીયે ઇન્કો ઇસ તરહ નામઝદ નકીજીએ.

આઝાદ—ઇસે કયા ?

અધ્યાર—અહા, શીર કયા મુનશી ઐાર મોલવી મેં કુચ્છ ફરકહી નહિ !

મુનશી અન્દાજ—આઝાદ, અધ્યાર સચ કહેતે હું કે મુનશી મૌલવી નહિ હોતે. લેકીન જનાબ મુજહે કહેનેકી ઇન્નજત દીજીએ કે મેરા ઇલિમ ઔર સખસે ઝીયાદા મેરી અકલ કીસીબી આલીમ મૌલવીસે બઢકર હૈ, હયા મુજહે મેરે ઇદ્મકા ઇઆદા કરને ઔર મેરે જૈહર દીખલાને મેં દામનગીર હૈ.

અધ્યાર—બહોત અચ્છા ફરમાયા, મુનશી સાહેબ. મુજહે કહેનેકી ઇન્નજત દીજીએ કે હયા ઔર દુરઅદેશી આપકો આપકે જૈહર દીખલાનેસે મહરમ રખતી હૈ.

મુનશી અન્દાજ—જનાબ અધ્યાર, મુજહે કહેનેકી ઇન્નજત દીજીએ કે આપ મેરે લીયાકતકી બેકદરી કરતે હું, મગર મૈં બહોતસે સખુત દે સકતા હું.

આઝાદ—અહા ; હમેં વાકેફ કીજીએ કે વહો કયા હું ?

અયાઝ—હાં, હાં, મુનશી સાહેબ, બરાહે મહેરબાની કહીએ કે વહો કયા હું ?

અરબુબ—હમ આપકે બડે મમતુન હોગે અગર આપ હમેં ઉન્સે મુતલ્લે કરેંગે.

આસફ—વાકઈ મુનશી સાહેબ, આપકો આપકી સવાનેહ ઉમરી બતલાની ચાહીએ.

અધ્યાર—મુનશી સાહેબ બરાહે મહેરબાની કહીએ; આપ અપની તરદીદકી રીકર ન કીજીએ.

મુનશી અન્દાજ—(ચીઢકર) અધ્યાર, આપકા કયા મકસદ હૈ ? કયા આપ મુજહે સચ કહેનેમેં પસોપીશ ખ્યાલ કરતે હું. આપકા મુંહ છોટા ઔર બડી બડી બાતેં નવજવાન આપકો અખલાક જાન્ના ચાહીએ.

અધ્યાર—મુનશી સાહેબ મેરે વાલીદૈનને મુજહે પુરે અખલાક રીખાએ હું ઇસલીએ આપ મુજકો બતલાનેકી તકલીફ ન કીજીએ.

આઝાદ—જનાબ અધ્યાર, ખામોશ રહો.

મુનશી સાહેબ—અચ્છા, કુચ્છ મુઝાએકા નહિ, વહો એક લડકા હૈ.

અધ્યાર—જનાબ, મૈં એક લડકા નહિ હું મૈં એક નવજવાન જુનુટલ મેન હું ઇસલીએ આપ રાસ્તગો બનીએ.

આઝાદ—અચ્છા, જનાબ આપકી સવાનેહ ઉમરી કહીએ.

મુનશી અન્દાજ—મેરે નવજવાનો ઔર મુહીય દોરતો જય આપ ખાકસારકા અહવાલ સુનેંગે તય આપકો માલુમ હોગા કે કીસ સિતારેસે બદેકી પૈદાયશ હુદથી ઔર પૈદા યશસે અબતક કમતરીન જો ઝીન્દગી બસર કરતા હૈ તય આપકા દીલ તાજગુય ઔર હરૈતસે બર જયગાં.

આઝાદ—મુજહે યકીન હૈ કે ઝરરહી હમકો હૈરત હોગી.

અચ્ચાર—બહોતહી, બશરતેકે ઉસકે સચાઈકા હમે સખુત હો.

મુનશી અન્દાજ—(ચુસ્સે હોકર ઔર આંખેકી પ્યાલી ઝમીન પર રખ કર) અચ્ચાર, આપકા કયા મતલબ હૈ? કયા આપ યેહ કહેના ચાહતે હૈં કે મૈં જુટ કહે રહા હું? અગર ઐસાહી હૈ તો બંદા મેઝબાનસે રજા લેકર ધરકા રાસ્તા લેગા.

આઝાદ—નહિ, નહિ, મુનશી સાહેબ, અચ્ચાર સાહેબકી બાત પર ધ્યાન ન દીજીએ.

મુનશી અન્દાજ—યાને ઇસકા મતલબ યેહકે વહેા મેરે બર ખીલાફ તાનાઝની કરેં ઔર મૈં અપની ઝબાન બંધ રખું.

આઝાદ—જનાબ અચ્ચાર સાહેબકા બચપન હૈ.

અચ્ચાર—મૈં બચ્ચા નહિ હું મૈં મનતકી હું.

આઝાદ—અચ્ચાર, આપ ખામોશ હોજીએ, લીલાહ હમારે મઝેકો ન બીગાડએ.

આસફ—જનાબ મુનશી સાહેબ આપકે દારતાન સુનાઈએ.

મુનશી અન્દાજ—બહોત અચ્છા, જનાબ આસફ સાહેબ, આપકો ઔર દીગર હઝરાતકો ખુશ કરનેકે લીએ મૈં શીરસે આગાઝ કરંગા. મેરે વતનમેં યેહ આમ તૌર પર રોશન હૈ કે મેરે પૈદાયશકે વકત સુરજ હમેશાસે છે શીટ ઉંચાથા ઔર ઉસી રોઝ મેરે વાલીદકો જોકે તહેસીલદાર થે અપની તનખવાહમેં પચાસ રૂપીએ કા ઇઝાફા હુવા; ઔર ઉનકી ફર્ટ મેં તરકકી

कुछ और 12वीं रोज़ आरिफ़ शरीफ़ के अमल
जस्तथा मुसलमा धार करने के लिए मैंने मेरे मरीज
रीशतेदार तंदुस्त हूँ, और मेरी घोड़ी के एक
अच्छे से पैदा हुआ.

आजाद—क्या ही अर्थों की बात है और कीतनी ताज्जुब है?

आजाद—हां, ताज्जुब की बात है.

अध्या—लेडीन मुनशी साहेब आप ये कहत लाना बुल गये है ये कह
तारीफ़ी वाक्या है है इसी रोज़ आपके अकरीफ़ साडे तीन
अर्थे तबल्लु हूँ. (सब हीलसे कहते हैं)

मुनशी आजाद—(जीनलाकर) अय्य, शीरसे आप हथल देते हैं.
हिस तौरसे मैं प्यान नहि कर सकता.

आजाद—अध्या, आभोश रही है और हमारे हाजील मुनशी साहेब
को अपनी सवानेह उमरी नगरी रपने दील्ये.

आजाद—मुनशी साहेब जराहो भेदरपानी प्यान कील्ये. अध्यारही
आतो पर गौर न कील्ये. वही एक शरीर साहेबजादे हैं
और वही शु कुछ कहते हैं जेहूँभीसे कहते हैं

अध्या—अय्य अध्यार जेहूँदा मत जनो. आभोश रहो नहि तो हमारे
सब भूजा पीगड नजोगा.

अध्या—मुनशी साहेबको मत सताव. वही एक प्यारे पुराने रीक
है वही हमारे भूजा और पुराई लीये प्यान करने की
तकलीफ़ गवारा करते हैं.

आजाद—मुनशी साहेब, कीरसा नगरी रपनीये.

मुनशी आजाद—युके आप मुनहसे दरपवास्त करते हैं मैं पावगुहे
हिस लउके की जयपने की. मुहाम्मीलके जेपाकाना
तौरसे प्यान करंगा. अय्य मेरे नवजवान मुहीब्यो
मुनहसे कहने की धन्यता दील्ये है नय मैं लउकपन
में था तो मेरे वालीहैनने मुनहसे भदरसेमें हापील
कीया. वहां मैंने पतलादीया है मुनहमें क्या नैहर
ह. इसरे, महीनों तरक की करते गये मगर मैंने
हीनों तरक की की.

અધ્યાર—મैं તાજગુળ કરતાં હું કે ઘાંટેસે નહિ !

આઝાદ—ખામેશ રહો, મૈ છોટે નકકાલ !

મુનશી—જખ મૈં બલુગત પર. પહેંચા મેરે વાલીદકો મેરે તંદુરસ્તી કી નીસબત તક્કવિશ હુઈ કયુંકે ઝીયાદા મુતાલેઆસે મેરે સહેતમે ફરક આ ગયા ઇસલીએ સીવીલ સરજનને મેરે મદરસે છોડને પર ઇસિરાર કીયા.

અધ્યાર—ઐ મુનશી સાહેબ કયા થેહ ઝીયાદા મુતાલેઆ યા ઝીયાદા ખુરદનીકે બાએસ યા ? કયુંકે આપકે વાલીદ તહસીલદારથે ઔર ઉન્કી બકી તનખવાહપર આપ કોરમા ઔર બાકરખાની નાન હદસે ઝયાદ ઉડાતેથે. (સળ હસ્તે હૈં)

આસફ—ખુદાકે લીએ, અધ્યાર ચુપ રહીએ !

આઝાદ—મુનશી સાહેબ મુજહે અફસોસ હૈ કે અધ્યારને અખલાકકો ખૈરખાદ કહા.

મુનશી સાહેબ—જખકે આપ કુલ હઝરાતકી ઇસિ ગૈર ઇસિલાહ પઝીર લેકીન ભલે નવજવાનકી નીસબત થેહ રાય હૈ તો મૈં ઉસપર ખ્યાલ નહિ કરતા.

અધ્યાર—મુજહે “ ભલા ” કહેનેકે લીએ મૈં આપકા એહસાનમંદ હું.

મુનશી સાહેબ—અચ્છા, મેરે પ્યારે સાહેબઝાદે આપ ભલે રહો. આહે ઉતના મેરા મઝાક કરો લેકીન ઇસ્તેકલાલ વ સખરસે મુજહે સુનો કયુંકે મૈં ઇફસેલી ઝીયાદા અજીબ વ ગરીબ અહવાલ ખ્યાન કરનેવાલા હું.

અધ્યાર—અરે, બહોત અચ્છા, ભાઇઓ હમેં અપને કાન ખડે કરને દો.

મુનશી—ઇસલીએ મૈં મેરે ગુફ્તગુકો શીરસે આઝાઝ કરતા હું જૈસા પહેલે બંદેને ખ્યાન કીયા તખીખી સલાહસે મુજહે મદરસેસે ઉડા લીયા ગયા. મેરે ઉસ્તાદોંકો નીહાયતહી રંજ ઔર નાગુફ્તાએ નાઉમેંદી હુઈ ઉન્કી થેહ રાય કે અગર સહત મુજહે યાસી દેતી, તો મૈં ઇલમકે વસમમેં સૈલાખ નહિ હોતા બલકે ઇલમકે દરજાએ મસલમ દરજાએ વસત ખલીજે ખલાત, ખલીજે ખીસકે, દરજાએ અહમર ઔર બહેરે અરખ.

અધ્યાર—જનાળ આપ દરયાએ અસવદ તો ભુલ ગયે.

મુનશી અનદાજ—હાં, મેં ભુલ ગયા હું ક્યુંકે મેં અગર દરયાએ અસવદમે સેલાળ હોતા તો મેરા તમામ ઈસ્મ બદ્યામેઠ હોતા. કીરસા કોતાહ, મેરે વાલીદૈન મેરે સહતકી હીકાઝત કરને મેરે પીછે પડે, મુજહે સખસે ઉમદા ગીઝા મીલતીથી, સખસે ઉમદા કપડે ઔર એક ટમ ટમ (ડોગ કાર્ટ) શીરનેકે લીએ.

અધ્યાર—સૈર કરનેકો યા જી આહેસો કરને.

મુનશી અનદાજ—આપ આહેં જો સમજે. મેરા દીલ કુશાદા હુઆ હૈ, મેરા તજરબા બઢ ગયા હૈ, ઔર મેરે ખ્યાલાતોમેં માકુલ તબદીલી હુઈ હૈ ઔર મેરા દીમાગ શાએરાના ઈસ્મકે દરયાસે બારયાળ હોનેકા શાયકયા.

આઝાદ—કયા અજબ !

આસફ—હાં, યેહ અજબ ખાત હૈ.

અધ્યાર—મીલકુલ નહિ.

અધ્યાઝ—કીસલીએ નહિ ?

અધ્યાર—ક્યુંકે મુનશી સાહેબ પૈદાયશી શાએર નઝર આતે હૈં ઔર જો તબદીલી વાકે હુઈ ઉસસે વહેા શાએર નહિ બને.

અરયુબ—આપકો મુનશી સાહેબકી નીસબત ઉન્કે ખુદસે ઝીયાદા વા-કારીયત હૈ.

મુનશી સાહેબ—બહોત ઠીક, મેરે નવજવાન દોસ્ત અરયુબ !

આઝાદ—અબ જવાન મુનશી સાહેબ, આપકે બનાએ હુએ ચંદ અશઆર સુનાઇએ.

મુનશી સાહેબ—બહોત ખુશીકે સાથ કયા આપર્યાધ્યાત મા ગાને સુન્ના ચાહતે હૈં.

આસફ—હાં, જનાળ, ગાને.

સબ—મુનશી સાહેબ ગાના ગાઇએ.

મુનશી અનદાજ—નવ જવાન દોરતો, મુજહકો માનો યા ન માનો લેકીન મેરા દીલ ખુશીસે ભરા હુવા હૈ ઔર બગૈર એક સતરકે પઢે યા હરફકે દેખે યા કીતાબોંકે દેખે બગૈર હાશીઝકી એક ગઝલ મેરે દીમાગમેં ઝરબરક હુઈ હૈ.

ગાના.

અગરઆં તુરકે શીરાઝી બદસ્તે આરદ દીલે મારા
 બખાલે હીદોશ બખશમ સમરકંદો ખુબારારા
 બદેહ સાકી મએ બાકી કેદર જન્તત નખવાઈ યાફત
 કીનારે આપ રકના બાદ વ શુલગશત મુસલલારા
 શીગાને કીન લોલીયાન શુખશીરીન કાર શહેર આશોખ
 ચુનાન ખુરદંદ સખ અઝ દીલ કે તુરકાન ખવાન નેમાંરા
 ઝે ઇશિક ના તમામ મા જમાલ ચારે મુસ્તગનીસ્ત
 બઆબો રંગો ખાલોખત એ હાજત રવી ઝેબારા
 મન અઝાન હુસને રોઝ અફઝુન કે યુસુફ દાશત દાનીસ્સતમ
 કે ઇશિક અઝ પરદએ અસમત બરન આરદ ઝલેખારા
 હદીસ અઝ મતરેખ મીશુ દર અઝ દહેર કમતરશુ
 કે કસ ન કીશવદ ન કુશાયદ બહીકમતે ઇન મેમાંરા
 નસીહત ગોશકુન જાનાં કે અઝજન દોસ્તતર દારદ
 જવાનાને સઆદતમંદ પંદ પીર દાનારા
 બદમ ગુફતી વ ખુરસંદમ અફાકલ્લાહો નકો ગુફતી
 જવાબે તલખ મીઝેબદ લખે લાલે શકરખારા
 ગઝલ ગુફતી વ દુરરે સુફતી બયા વ ખુશ બેખવાન હાશીઝ
 કે બર નઝમે તો અફશાનદ ફલક અકદે સુરૈયારા.

(સખ તાલીયાં બજાતે હું ઔર “ બહોત અચ્છા ”

“ બહોત અચ્છા ” કહેતે હું.)

આયાઝ—શીલ-હકીકત મુનશી સાહેબ આપ એક અચ્છે ગવૈંઝએ હૈં.

મુનશી અન્દાઝ—મેરે પ્યારે દોસ્ત આઝાદ અગર મૈં ચાહતા તો તાન-સંગસે બી બદ જતા.

અચ્ચાર—અહા, ઐસા નકીજએ દુન્યાકા કયા હશર હોગા.

આઝાદ—(હંસકર) વાકઈ આપ એક બામઝાક લડકે હૈં.

મુનશી અન્દાઝ—લેકીન મૈં ઐસા કરનેસે બાઝ રહેતા હું કયું કે આજ કલ ઈંમે મુસીકી “ જન્ટલમેન ” કી લીયાકત માની નહિ જાતી.

અધ્યાર—અહા, બહોતસે “ જન્ટલમેન ” સખસે આલા ગવૈએ હૈં.

બરાહે મહેરબાની ઉઝર ન કીજીએ,

આઝાદ—અબ આપ શીરસે મઝેકા ખીગાડતે હૈં.

અધ્યાર—બહોત ઠીક મૈં માનીદ મુહેકે ખામોશ રહુંગા.

મુનશી અન્દાઝ—નીહાયત હી આલા દરજેકા શાએર ઔર ગવૈઆ હોનેકે બાએસ મૈંને ફારસીકી તાલીમ પર તવજહો કી ઔર ગુલીસ્તાન, બોસ્તાન, અનવારે મુહૈલી, શાહનામા ઔર માલ ખુદ કા મુતાલેઆ કીએ બગૌર મુજહે મેરે અચલેસે માલુમ હુવા કે મૈં ઉન તમામ કે મુસન્ની-ફાંસે ઇસ્તિમ ઔર ફસાહતમેં બઢ ગયા.

(સખ દીલસે હરંતે હૈં)

અધ્યાર—લેકીન શેક્સપીઅર, મીલટન, પોપ, શેરીડન, કાવેલ, કોલમેન, ઔર ટેન્નીસન કી નીસખત કયા ?

મુનશી અન્દાઝ—મૈં ઉન્કા રફતા રફતા ઝીકર કરુંગા.

અધ્યાર—ખામોશ રહો બાઇએ કયું કે મૈં ઇન્કી નીસખત જનને કે લીએ ખાહેશમંદ હું.

મુનશી અન્દાઝ—અબ મૈં આપસે કહતા હું ઔર બહોતહી હીજબકે સાથ કે ગરએ મૈંને પહેલે બી. એ. નક તાલીમ હાસી-લકી હૈ મુજહમેં શેક્સપીઅર, મીલટન, શેરીડન, પોપ, કાવેલ, કોલમેન, ટેન્નીસન ઔર દુસરોંસે ઝીયાદા ઇસ્તિમ ઔર ફસાહત હૈ; મુજહે એક છોટા કિત્બા શેક્સપીઅર કા યાદ હૈ જુસકી કે મૈંને ખુદ શેક્સપીઅરસે બઢ કર શરહ કીથી બ્હો ચેહ હૈ. શેક્સપીઅર કહેતા હૈ:—

વૉટસ ઇન એ નેમ ? થેટ વહીચ વી કૉલ અ રોઝ

બાઈએની અધર નેમ વુડ રમેલ એઝ સ્વીટ.

(સખ તાલીયાં બજાતે હૈં.)

અબ ઇસ્કી માના યહી હૈ કે નામમેં કુંચ નહિ; શુલાખ તો ચુલાખહી હૈ શીર આપ આહેં વહો નામ ઉસે દે; મસલન મૈં ખુદ, મૈં જો હું વહી હું; આહે આપ મુજહે

મુનશી અન્દાજ કહેં ચાહે મોલવી અંદાજ યા આલમ યા ફાજલ અંદાજ કહેં યા શમસુલ ખરરાન કહેં મેરા મતલબ શમસુલ ઉલમા હૈ. યેહ તો જખાન શીસલ ગઈથી.

(સખ દીલસે હસ્તે હૈં.)

અચ્ચાર—આપ બહોતહી સચ્ચે હો, જનાબ મુનશી સાહેબ.

આઝાદ—(હંસકર) સચ્ચમુચ્ચ. અચ્ચાર, ચુપ રહો.

આસફ—જનાબ દુસરા ગાના સુનાઇએ ઔર હમેં કહીએ કે આપ તમામ જહાંમેં ઇતિને મશહૂર કેસે હૈં.

મુનશી અન્દાજ—મેરે પ્યારે આસફ આપ દુન્યા કે સખસે ઝીયાદા હુશીઆર ઔર અકલમંદ નૌજવાન ઇન્સાનોમેં સે એક હૈં.

અચ્ચાર—હમારે પ્યારે આસફકે સરપર કુલ તારીફોંકા પુલંદા લાદો યા બેહદ તારીફેં નીસાર કરો. મૈંબી આપકા ખુશીસે સાથ દેતાહું કયું કે હમેં ઉસકે ખર્ચસે તનાવલે તઆમકી દાવત મીલી હૈ.

આઝાદ—યેહ કેસા મજાક ! શાબાશ પુરાને અચ્ચાર ! આખેરશ આપ અચ્ચાર હૈં.

મુનશી અન્દાજ—મૈં રાસ્તીપર હું કયું કે પુરાની કહાવત હૈ કે “છસ્કા ખાંએ ઉસકા ગાએ.” (સખ દીલસે હસ્તે હૈં)

મેરી લાસાની શાહેરતકા બાએસ યેહ હૈ કે મુજહે એક ઉમદા ખાસીયત કી બક્ષીસ હૈ ઔર મેરા સાની દુન્યામેં આપ ન પાએંગે ગુરચે આપ જલતી હુઈ શમા લેકર દીન દાદે તાલાશ કરે. (સખ હસ્તે હૈં.)

અચ્ચાર—નહિ, નહિ; કયું કે દીન દાદેબી જનાબ મુનશી સાહેબકે માનીંદ કોઈ મીલ નહિ સકતા.

અચ્ચુબ—તો સીફ અંધેરેહીમેં મુનશી સાહેબકે માનીંદ કોઈ નઝર આસકતા હૈ ! (સખ હસ્તે હૈં)

આઝાદ—છસ્કા મતલબ યેહ કે દુન્યાકે એક સીરેસે દુસરે સીરેતક હમારે મુનશી સાહેબ કે માનીંદ દીમાગ ઔર છબરકે ખુબીયોંકે સાથ કીસી અજીબીકાબી મીલના દુશવાર હૈ.

આસક્ષ—છસ્કે યહી માના હૈં કે હમ તમામ દુન્યાકે સતેહપર જસમે તમામ મુલક ઐર દરયા સમાએ હૈં હમારે લાયક મુનશી સાહેબકે મીસાલ કોઈ આદમી પા નહિ સકતે. અબ મુનશી સાહેબ (મુખાતીબ હોકર) આપકી સવાનેહ ઉમરી ખતમ કીજએ.

મુનશી અન્દાજ—મેરે દોસ્તો ! અબ, આપ મેં જો કુચ્છ કહેતા હું ઉસકે માના સમજ સકતે હૈં. વહો નેકબખ્ત સીતારા જસ્કે ઝેર સાથે મેં પૈદા દુવાથા મેં જહાં જતા હું ઐર જો કુચ્છ કરતા હું ઉસ્મેં મુજહ ફતેહ દેતા હૈ.

અધ્યાર—યાને આપકી ફતેહમંદી કા બાએસ બખતાવાર સીતારા હૈં ન કે આપકે જાતસે કોઈ ખાસ લીયાકત.

મુનશી અન્દાજ—આહે જો આપ કહેં મગર યહાં તો વાકેઆત હૈં. કયા આપ સબ મેરે શૌકીન નહિ ? કયા મેં આપકા ચહેતા નહિ હું ? કયા મુજહે આપકી ઐર મેરે દુસરે તમામ દોસ્તોંકી મહોબ્બત નહિ હૈ ?

આઝાદ—શીલ-હકીકત, હમ સબકો હૈ.

અધ્યાર—ઐર મુજહકો શીલ-હાલકે મજમેસે કીસીબી શખસસે જીયાદા હૈં ઇસકા સખુત દેનેકે લીએ મુજહે એક ગાના ગાને દીજએ જો કે મેં ને હમારે જનાબ મુનશી સાહેબકે તારીફમેં તૈયાર કીયા હૈં :

ગાના.

સબ મુનશીયોમેં તુમહો—આલીવીકાર મુનશી,
કરતે હૈં જાન અપની—તુમપર નિસાર મુનશી;
લીખદો જો એક તુકતા—માના મેં હો વહો દક્તર,
હોતે કહાં હૈં ઐસે—જાદુનગાર મુનશી;
જો વસ્ક હૈં તુમહારે—દેખે નહિ કીસીમેં,
કહેનેકા યું તો સાહેબ—હૈં બેશુમાર મુનશી;
મેં તો યહી કહુંગા—તુમસા નહિ હૈં કોઈ,
અધ્યાર મેરે આગે—આએ હઝાર મુનશી.

(મુનશી સાહેબ સમેત સબ તાલીઆં બજતે હૈં.)

આસફ—શાયાસ, અચાર, આપકા આવાજ કીતના સુરેલા ઔર ઉમદા હૈ.

અચાર—મૈં આપકા શુકરીયા અદા કરતા હું યેહ સબ હમારે આલીમ ઉસ્તાદ મુનશી સાહેબકે ઇક્યાલકા નતીજ હૈ.

મુનશી અન્દાજ—(બહોત ખુશહોકર) અહા, ઐસા ન કરીએ. મૈં યકીનન કહેતા હું કે મૈંને શાયદહી ઐસા ગાના સુન હોગા ઔર ઇસિ અદા વ તર્જસે ગાયા હોગા.

અચાર—જનાબ, મૈં આપકા નીહાયતહી મમતુન હું. મેરે ઇલિમે મુસીકીમેં મુજહે ઔરબી તરજહ હોતી હૈ અબ મૈં હમારે દોસ્ત આઝાદકો ગાનેકે લીયે કહતા હું.

અબ—(તાલીયાં બજાકર) વાકઈ.

આઝાદ—ગાઉં ! ફારસીમેં !

ગાના.

રૂખાઇઆત.

ચું તુ ખુશનુદ અઝ કઝાએ હક શવી,
આકીબત઼ ઝેઅહલ રઝાએ હક શવી;
વર તો યશમ અઝર્ગરે હક પોશીદઈ,
દર તલબગારી ઓ કોશીદઈ;
જાએ આં દારદ કે બરદારી નકાબ,
પસ બખીની દર જમાલશ બેહીસાબ;
ચું યકે ખવાની વ યકી ગુઈ,
બદો સેહ વ ચહાર ચું પોઈ;
બા અલીફ હસ્ત બે વ તે હમરાહ,
બે વ તે ખુત શુમર અલીફ અલ્લાહ;
દોસ્ત બરહર પાદશાહી પાદશાહ,
હુકમે વો રા બફ઼એલ અલ્લાહ મા યશા'.

(સબ તાલીયાં બજાતે હૈ.)

અચાર—અબ, આસફ ગાઇએગા.

મુનશી અન્દાજ—હાં, મેરે દોસ્ત, આપકો હમેં એક ગાના સુનાના આહીએ.

આસફ—બહોત અચ્છા, સાહેબ, બહોત ખુશીકે સાથ.

મુસકાસ.

ફકીરીસે પહેલે ગનીમત હૈ દૌલત,
જો કરના હૈ કર લો કે થોડી હૈ મોહલત;
યેહ કહે કર કીયા ઉન્કો ઇસ્મ પર શૈદા,
કે હૈ દુર રહમતસે સખ અહલે દુન્યા;
મગર ધ્યાન હૈ જુન્કો હરદમ ખુદાકા,
હૈ તાલીમકા યા સદા જીનમેં ચર્ચા;
ઉન્હીકે લીયે યાં હૈ ન્યામત ખુદાકી,
ઉન્હીપર હૈ વાં જાકે રહમત ખુદાકી;
સીખાઈ ઉન્હેં નૌએ ઇન્સાં પે શકુકત,
કહા હૈ યેહ ઇસલામીયોંકી અલામત;
કેહમસાયેસે રખતે હૈં બહો મહોબ્બત,
શબો રોઝ પહોંચાતે હૈં ઉસ્કો રાહત;
બહો જો હકસે અપને લીયે ચાહતે હૈં,
બહી હર બશરકે લીયે ચાહતે હૈં.
ખુદા રહમ કરતા નહિ ઉસ બશર પર,
ન હો દર્દકી ચોટ જુસ્કે જીગર પર,
કીસીકે ગર આફત યુઝર જાગે સરપર,
પડે ગમકા સાયા ન ઉસ બેઅસરપર;
કરો મહેરબાની તુમ અહલે ઝમીંપર,
ખુદા મહેરબાં હોગા અર્શે બરીંપર.

(સખ તાલીયાં બળતે હૈં.)

(મુનશી સાહેબબી ઉન્કે સાથ ગાતે હૈં ઔર નીરત કરતે હૈં)

મુનશી અનઢાઝ—પેશતર કે હમ મજલીસ બરખાસ્ત કરેં, અપ્પાઝ
ઔર અય્યુબકાબી ગાના ચાહીએ.

અપ્પાઝ ઔર અય્યુબ—બહોત અચ્છા, બખુશી લેકીન મુનશી સાહેબ
આપ અપની સવાનેહ ઉમરીતો પુરી કીજીએ.

મુનશી અન્હાજી—હાં, મેરે ખ્યારે દોસ્તો, મેં ઝરફી કરેંગા ઓર ઉસ્કે
ખાદ મેં એક ગઝલ કંપની બરખાસ્ત કરનેકે લીએ
કહ સુનાવેંગા.

અચ્યાર—કૌનસી કંપની, જનાબ ? છુટ ઓર શુઝ બનાનેકી કંપની !
(સબ હસ્તે હૈં.)

અચ્યાર—અચ્યાર અબ ગાધએંગા.

અચ્યાર—ગઝલ સુનાતા હૈં—

ગઝલ.

દીખલાએ દાગ દીલને મુલીસ્તાન નયે નયે,
વહશત દીખા રહી હૈં બયાખાન નયે નયે;
ઝૈરે ખુતાંસે મુજહકો ધલાહી બચાઓ;
પૈદા હુએ હૈં જનકે ખવાહાં નયે નયે;
મેં ઇસ તરફ જુનું તેરે હાથોંસે તંગ હું,
લાવું કહાંસે રોઝ ગીરેખાં નયે નયે;
કીસ્તરહ હો ગુઝર દરે જનાંપે ઓ નીયાઝ,
દરખાં નયે નયે હૈં નીગહેખાં નયે નયે.

આસફ—અબ, અચ્યુબ, આપકી બારી હૈં.

અચ્યુબ—અચ્છા. મુજહે કહેનેકી ઇજાઝત દીજીએ કે મેરા આવાઝ ઠીક
નહિ હૈં લેકીન અગર આપ મેરે ગાનેપર ઇસિરાર કરેં તો મેં
આપસે ઇલિનેમાસ કરતા હું કે મુજેહ ચંદ રખાયાત મસનવી
શરીફસે કહેને દેં.

સબ—બહોત ખુબ ! શાખાશ !

આઝ઼દ—અબ. મુનશી સાહેબ, હમારે જાનેસે પેશતર આપ અપને
ઝીંદગીકા હાલ ખતમ કીજીએ ઓર શીર એક ગઝલ ગાધએ.

મુનશી સાહેબ—વાકઈ, બખુશી. આપકી યાદદાશતકો તર વ તાઝા
કરનેકે લીએ મુજહે આપ કહેનેકી ઇજાઝત દેં કે
હમારે દોસ્ત આસફને મુજહસે પુછી કે ઇસ્કા બાએસ
કયા હૈં કે મેં ઇતિના મશહૂર કયું હુંયા ફસરે લફઝોં
મેં કહીએ તો મેં કીસલીએ ફસરેકો મેરે મુલાકાત

કી ખુશનુદી ઐર ઇઝઝત બક્ષતા હું; મેં કીસલીએ
આપકા ઇતિના દીલદાદા હું; ઐર ક્યું લોગ ઇતિના
મેરે પીછે પડે હૈં; કીસલીએ હર જગે મેરી
ખુશ આમદીદ હોતી હૈ ઐર કીસલીએ હરએક શખસ
જો મુજહે મીલતા હૈ નશીસ ખાને ઐર મઝેદાર
ચાએકે પ્યાલોસે મેરી મહેમાન-નવાઝી કરતા હૈ.
ઈસ્કા સખખ હુંડના કુચ્છ દુશવાર નહિ ક્યું કે મેં
હરેક ચીજ અંદાઝકે સાથ કરતા હું. જખ મેરા નામ
રખના મંઝૂર થા તો મેરી પ્યારી ઐર અઝીઝ
નાનીને એક માકુલ નામ હુંડનેકે લીએ બહોત ગૌરવ
ખોઝ કીયા. ઉન્હોંને બહોતસે લોગોંસે મશવેરા કીયા લેકીન
જો નામ બતલાએ ગયે થે વહો સખ કાશી નથે.
કીસીને કહા મેરા નામ અરસ્તાતાલીસ રખા જખે,
કીસીને ફલાતુન, કીસીને હારન રશીદ, કીસીને
સીકંદરે ઝુલફરનૈન ઐર કીસીને કહા કે જહાંગીર
ક્યુંકે મેં ઇતિના ખુખસુરત હું.

અધ્યાર—અહા ! લેકીન, જનાખે મન, આપકી તુરજહાંન કહાં હૈં ?
(સખ હસ્તે હૈં.)

આઝાદ—ખામુશ રહો.

મુનશી અન્દાઝ—લેકીન મેરી ભલી ઐર પ્યારી નાની કે કોઈ નામ
મરગુખ નહિ હુવા; આખેરશ, મેરી પરનાની ઉન્કે
મદદકો આઈ.

અધ્યાર—લેકીન આપકે દાદા ઉસ્વક્ત કહાંથે ?

આઝાદ—વહો તો વહીં હોને ચાહીએ. (સખ હસતે હૈં)

અધ્યાર—શાયદ ઉન્હોંને અપની ખીવીકો જો બડી ખુદી હૈ ઇસ અહમ
કામકે લીએ “ પૉવર ઑફ એટોરની ” યાને મુખતારનામા દીયા
હોગા. (સખ હસ્તે હૈં.)

મુનશી અન્દાઝ—(ચીઢકર) અખ, અધ્યાર, આપ શીરસે અપની અધ્યાર
હરકતે કરતે હૈં.

અધ્યાર—જનાખ મેં આપકી મુઆશી ચાહતા હું.

અચ્ચાજ—મુનશી સાહેબ, ઇનસાફકે ખાતીર મુજહે કહેને દીજીએ કે
અચ્ચાર બહોત લારૈય હોના ચાહતા હૈ ક્યુ'કે આપકે જીંદગીકે
હાલાત તારીખી વાકેઆ હૈ. (સખ ઝોરસે હસ્તે હૈ.)

અચ્ચુખ—અલખત્તા ઇસકો નામવર ઔર બડે શખસોંકી સવાનેહ ઉમરીયોંકે
સાથ તારીખ હીંદમેં દરજ કરના ચાહીએ. (સખ હસ્તે હૈ)

મુનશી અન્દાજ—(ઉસે માનીંદ શાખાશીકે સમજકર) આપ મહેરબાન
હો અચ્ચુખ ; ઔર તુમ રાસ્તલી હો. (સખ હસ્તે હૈ.)

આઝાદ—યેહ આપકે લીએ શાખાસી હૈ.

મુનશી અન્દાજ—કીસ્સા કેતાહ મુજહે કહેને દીજીએકે મેરી બલી
પરદાદીને બગેર કીસી તાઅમ્મુલકે કહા કે મેરા નામ
“ અન્દાજ ” રખા ગએ ક્યુકે મેરે તીફલાના ચહેરેસે
યા જૈસીકે કહાવત હૈ “ પુતકે પાંચ પાલનેમેં નઝર
આને હૈ ” મેરી પરદાદીને ઇસિતરહસે હરચીઝકી
જાંચપડતાલકી ઔર બાદ દુઆએ ખૈર કે મેરા નામ
“ અન્દાજ ” રખા.

આસફ—લેકીન અન્દાજકે માના કયા હૈં !

મુનશી અન્દાજ—ઇસકે લીએ શરેહકી ઝરરત હૈ ઔર બહોતહી
તફસીરકી ઝરરત હૈ. ઇસ્કા મતલબ યેહ હૈ કે
“ અન્દાજ ” યાને “ અદાએ દીલપઝીર ” “ દીલ-કશ
અદા. ”

મીઠાઈ, મીસરી, ગન્ને, નારજીલ, અખરૂટ,
બાદામ, છુહારે ઔર હરેક નશીસસે નશીસ મેવળત
બહોત હી ફૈયાઝાના તૌરપર તક્સીમ કીએ ગએ.

અચ્ચાર—મેરે હીસ્સેમેં ઉન્મેંસે તો કુચ્છલી ન આયા !

અચ્ચાજ—ક્યુ'કે આપ ઉસવકત પૈદાહી ન હુવેયે.

અચ્ચુખ—અચ્ચાર, ઝાડપર થે.

આઝાદ—મેરી ઉમર એક સાલકી હોની ચાહીએ.

આસફ—મૈંબી ઉસી ઉમર કા હુંગા.

અચ્ચાર—શીર મૈં કહીંલી નૂંથા ! કૈસી કીસમત હૈ ?

મુનશી અન્દાજ—મેરે પ્યારે દોસ્તો આપ સખ તો જૈર હાઝીર નહિ
હુએ હોંગે.

અપ્પાર—યેહ તો તારીખી વાકેઆ હૈ.

આઝાદ—યા શાયદ હીસેકા.

મુનશી અન્દાજ—ખુશી મનાઈ ગઈ ઔર નૌકર ચાકર વ દીગર
મુતઅલ્લીકીનકો ફિયાઝાના ઇનઆમાત મીલે.

અપ્પાર—મુજહે ભુલ ગયે થે ! (સખ હસ્તે હૈ)

મુનશી-અન્દાજ—યહાં તક કે મેરે પ્યારે અપ્પાદો યેહ ન મુજ કે વહો
કયા કરેં.

અપ્પાર—બહેતર તો યેહ હોતા કે વહો આપકો ઉન્હેં ઇન પૈસોંકી
મુશકીલીમે ડાલનેકી વજહસે લાવારીસ કરતે.

(સખ ઝોરસે હસ્તે હૈ.)

અપ્પાર—મૈં મુનશી સાહેબ કે તરફસે ક્ષીફ લુંગા, કયુંકે મુનશી સાહેબકે
લાએક વાલીદને આપને મનસે પૈસે ખર્ચ કાએ ઔર કીસલીએ
મુનશી સાહેબ એચારે તકલીફ ઉઠાએં ?

અચુખ—મુનશી સાહેબકે વાલીદકે તરફસે મૈં વકાલત કરુંગા ઔર બહસ
કરુંગા કે તુકે મુનશી સાહેબ પૈદા હુએ લેહઝા ઉન્હેંને ઉનેંહ
તકલીફમેં ડાલા.

આઝાદ—અગર મૈં જજ બના તો મૈં મુનશી સાહેબકે કીસમતકે
ખીલાફ “ ડીકરી ” કર હુંગા.

આઝાદ—અગર મૈં અદાલતકા કારપરદાઝ હોતા તો મૈં મુનશી સાહેબકે
વાલીદકો મુનશી સાહેબકે વીરસેમેંસે ફલ અખરાગત મુજરે
અદા કરને કહેતા ઔર ઉનકો ખીલકુલ ખીલા વારીસ ન હૈરાતા.

અપ્પાર—અગર મૈં કઝયાદલાલ હોતા, તો મૈં આપ બેટે દોનોંકા ખુખ
ચારાગુઈ કરનેકી હીમ્મત દેતા યહાંતકકે દોનોંકા માલ વ અસ-
ખાખ લુટ જતા, દાલત પુરી હોજતી ઔર પુરે મલ્યામેટ
હો જતે.

(સખ હંસતે હૈં, મુનશી સાહેબખી હંસતે હૈં.)

મુનશી અન્દાજ—આપ બહોતહી બામઝાક નવજવાન હો, અપ્પાર.
શીલહકીકત મૈંબી હંસે બગૈર રહે નહિ સકના. અહા,
આપ એસે ઠોલ હૈં !

ਅਧਿਆਰ—ਧੇਛ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀਕਤ ਐਰ ਭਵਮਨਸਾਥ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਧੇਛ
 ਕੰਢੇਨੇ ਦੇਵੀ ਹੈ. ਮੈਂ ਭਮੇਸ਼ਾ ਮਨਤਕਸੇ ਘਾਤ ਕਰਤਾਛੁੰ.

(ਸਘ ਮੁਨਸ਼ੀ ਸਮੇਤ ਛਾਂਸੇ ਹੈ.)

ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਨਛਾਛ—ਅਘ ਮੇਰੀ ਸਵਾਨੇਛ ਉਮਰੀ ਅਤਮ ਕਰਨੇਕੇ ਵੀਐ
 ਮੁਝਛੇ ਕੰਢੇਨੇ ਛੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਤਰਾ ਰੋਝ ਤਕ ਘੁਸ਼ੀਘਾਂ
 ਮਨਾਛਾਂ ਗਛਾਂ.

ਅਧਿਆਰ—ਅਐ ਜਨਾਘ, ਆਪਣੇ ਵਾਲੀਛਨੇ ਤੋ ਉਨ੍ਹੀ “ਕੁਘਾਘੁਅਲ” ਰਜ਼ਾਛਾ
 ਘਛੋਤੇਰਾ ਛੀਰਸਾ ਸਛਾਂ ਕੀਘਾ ਛੋਘਾ.

(ਸਘ ਮੁਨਸ਼ੀ ਸਮੇਤ ਛਾਂਸੇ ਹੈ.)

ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਨਛਾਛ—ਮੈਂਨੇ ਘਾਛਛਾਸ਼ਤ ਵੀਘ ਨਛਿ ਰਘੀ. (ਸਘ ਛਾਂਸੇ ਹੈ.)
 ਸ਼ੀਰ ਆਪ ਦੇਘਤੇ ਹੈਂ ਕੇ ਮੇਰੀ ਧੈਛਾਘਸ਼ ਕੈਰੀ
 ਮਨਾਛਾਂ ਗਛਾਂ.

ਅਧਿਆਰ—ਜਨਾਘ ਛਸਿਵਾਛੇਘਾ ਕੋ ਮਸ਼ਛੁਰ ਕਰਨੇਕੇ ਵੀਐ ਕੁਘ ਟੋਘੇਂ ਘੀ
 ਛੋਛੀ ਗਛੀ ਘੀਂ ? (ਸਘ ਛਾਂਸੇ ਹੈ.)

ਅਛਾਛ—ਸਘਮੁਘ, ਆਪ ਘਡੇ ਘੇਛੁਛੇ ਲਡਕੇ ਛੋ.

ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਨਛਾਛ—ਅਛਾ, ਉਨ੍ਹੇਂ ਅਪਨਾ ਉਮਰਾ ਵੀਛ ਘੁਸ਼ਾ ਕਰਨੇਛੋ.
 ਅਘ ਮੁਘਾਰਕਘਾਵੀਕੇ ਤਾਰੇਂ ਛਰ ਜਗਛਸੇ ਆਨੇ ਲਗੀਂ.

ਅਧਿਆਰ—ਮੈਂ ਘਘਾਲ ਕਰਤਾਛੁੰ ਕੇ ਸ਼ਾਘਛ ਸੀਛ ਕਮੀਸ਼ਨਰ ਐਰ ਜਘੇਛਾਂ
 ਤਰਛਾਂਘੀ ਆਐ ਛੋਘੇ. (ਸਘ ਛਾਂਸੇ ਹੈ.)

ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਨਛਾਛ—ਗਰਐ ਮੇਰੇ ਵਾਲੀਛ ਪੁਰਾਨੇ ਘਾਨਛਾਨਕੇ ਹੈਂ ਵੇਛੀਨ ਉਨ੍ਹੀ
 ਛਤੀਨੀ ਆਲਾ “ਘੋਛੀਸ਼ਨ” ਨਛਿ ਕੇ ਐਸੇ ਘਡੇ ਘਡੇ
 ਐਸ਼ੀਸਰ ਤਾਰ ਰਵਾਨਾ ਕਰੇਂ ਵੇਛੀਨ ਅਗਰ ਮੇਰੀ ਘਾਛ-
 ਛਾਸ਼ਤ ਹੀਕ ਹੈ ਤੋ ਮੁਝਛੇ ਛਤੀਨਾ ਤੋ ਝੜਵੀ ਘਾਛ ਹੈ
 ਕੇ ਐਕ ਤਾਰ ਛੁਝੁਰ ਵੇਛਟਨੰਟ ਗਵਰਨਰ ਸਾਛੇਘ ਘਛਾਛੁਰਕੀ
 ਤਰਛਾਂਸੇ ਆਘਾਘਾ. (ਸਘ ਝੋਰਸੇ ਛਾਂਸੇ ਹੈ.)

ਅਛਾਛ—ਛਸਿਸੇ ਕਘਾ ? ਸਰਕਾਰ ਵੈਲਤਮਛਾਰਕੇ ਤਮਾਮ ਵਛਾਛਾਰ ਨੈਛਰੋਂਕੀ
 ਉਨ੍ਹੇ ਘਾਲਾ ਅਛਸਰ ਐਸੀਛੀ ਛਛਿਛਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ.

ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਨਛਾਛ—ਮੇਰੀ ਸਵਾਨੇਛ ਉਮਰੀ ਤੋ ਅਤਮ ਕਰੇਂ.

ਅਧਿਆਰ—ਜਨਾਘ ਮੁਝਛੇ ਘੀਛ ਹੈ ਕੇ ਵਛੋ ਕਛੀਘੀ ਅਤਮ ਨਛੋਘੀ.

(ਸਘ ਛਾਂਸੇ ਹੈ.)

મુનશી અનદાજ—હાં, એસાહી હૈ. (સખ હસ્તે હૈ) ક્યુંકે મૈં તો કોઈ મામુલી આદમી નહિ હું. (સખ હસ્તે હૈ). અચ્છા, મેરે ખુઝારગ વાલીદૈનક સખ દોસ્તોંને મુખારક્યાદીયાં ભેજું. મેરે આખંદા ઝીંદગીકે લીઝે હરકીસમકી પેશીનગુઠ્ઠિઆન હુધીં ઔર મેરે પૈદાયશકે શોહરતમેં ગઝલેં ખનાઈ ગઈ.

અચ્ચાર—કીતની લોલીયાન ખનાઈ ગઈ? (સખ હસ્તે હૈ.)

મુનશી અનદાજ—મૈંને સહી હીનસા લીખા નહિ થા. (સખ હસ્તે હૈ.) પેશતર જૈસા કે મૈંને અર્જ કીયા મુજહે મહરસેમેં દાખીલ કીયા લેકીન દો ચાર બરસકે બાદ મહરસેસે મુજહે નીકાલ લીયા ગયા. સાડે સૈંતીસ બરસકે ઉમરકે બાદ મૈં ખાનગી ટ્યુશન હાસીલ કરનેમેં ખુશ કીસમત નીકલા ઔર ગુઝીશતા દસ સાલસે મૈં યહી પેશા કરતાહું ઔર મેરે ખેશખલા ઇલિમ ઔર વસી તજરબે કે ફાયદે ફૈલાતાહું. જો કોઈ મેરે તાલીમ ઔર તરબીયત કે અચ્છે અસરકે સાથે આતા હૈ યા આવેગા વહોઃ ઝરરહી દુન્યામેં અપના નામ પૈદા કરેગા. (સખ હસ્તે હૈ.)

અચ્ચાર—જૈસા કે આપને સાડે સૈંતીસ બરસકે બાદ કીયા હૈ, જનાય ! (સખ ઝોરસે હસ્તે હૈ.)

મુનશી અનદાજ—મેરે દોસ્તો મૈં અપની કીસમતપર રઝામંદ હું.

અચ્ચાર—લેકીન આપકે દોસ્તતો નહિ હૈં. (સખ હસ્તે હૈ.)

મુનશી અનદાજ—મૈં ઉન્કે હમદદીકે લીઝે ઉનકા મમતુનહું.

અચ્ચાર—અહા, બરાહે મહેરબાની ઇસ્કા ઝીકર ન કીજીએ.

(સખ હસ્તે હૈ)

મુનશી અનદાજ—અબ મૈં અપની કીશતી ચલાતા હું.

અચ્ચાર—મુજહે ઉમીદ હૈ કે આપ હુખેંગે નહિ. (સખ હસ્તે હૈ.)

મુનશી અનદાજ—મુજહે તો એસી તવકકો નહિ, ઔર આપ મેરે નવજવાન દોસ્તો મેરે લીઝે દુઆ કરે ઔર મૈં આપકે લીઝે માંગુગા કે હમ સખ સર સખઝ રહેં.

ઐયાર જૈસા હમારે દોસ્ત આસફને વાદા કીયા હ
હમ હમેશા ઉમદા ઝીયાફતેં ખાને ખુલાએ જાએં.

સખ—આમીન !

અધ્યાર—જનાબ, મેં તહે દીલસે ઇસ દુઆમેં શરીફ હોતા હું. હમારે
દોસ્ત આસફકી દૈયાઝી કાયમ રહે ! આમીન ! આમીન !!

મુનશી અનઢાઝ—હાં, આમીન ! તમામ કીસ્સા ખતમ કરને દીજાએ.

અધ્યાર—જનાબ ઝરા સખ કીજાએ, હમેં ખાના ખતમ કરને દીજાએ,
(સખ હંસ્તે હૈં.)

મુનશી અનઢાઝ—હાં, યેહ તો હમ ખુશીસે કરેગે.

અધ્યાર—ઐયાર આપ અડતાલીસ ઘંટેકે રોઝે કે બાદ ઝીયાદા ખુશીસે
ખાએંગે. (સખ હંસ્તે હૈં.)

મુનશી અનઢાઝ—હાં. મેરે નવજવાન ઐયાર ખુશમીનઝ દોસ્ત. રોઝે
કે બાદ ઇશતેહા બઢતી હૈ શીર એ ખ્યાન કરના કે
મેં ઇતિના મશહૂર હર જગહ હરેકસે હું ઇસ્કકા
ખાએસ યહી હૈ કે મેં કીસીકીબી નુકતેચીની નહિ
કરતા હું કયુંકે નુકતેચીની ઇનસાનમેં સખસે ખુરી
બઢી હૈ. અગર આપકો કોઈખી ચીઝ ખુરી માલુમ
હો, તો અપને દોસ્ત કે ખુર્દબારીસે ઉસે સમજા
દો તો વહો ઉસે સુનેગા ઐયાર આપકી ઇઝઝત
કરેગા. મગર અવામ યેહ ખ્યાલ કરતે હૈં કે આપ
કી નસીહત કા કોઈ અસર ન પડેગા, તો ખામુશ
બૈઠીએ.

અધ્યાર—યા દુસરે લફઝોમેં દોરંગી બનયે.

મુનશી અનઢાઝ—નહિ, નહિ, લેકીન ખામોશ હોજાએ ઐયાર, એક મુશીદ
મોકેપર ઉસે શુદ્ધતગો કીજાએ ઐયાર વહો ઝરરહી
ઉસે સુનેગા. યહી મેરી આદતને મુજહે સખસે હરદીલ
અઝીઝ બનાયા હૈ.

અધ્યાર—ઐયાર બડે બડે ખાને ખાનેકી આદતનેબી હરદીલ અઝીઝ
બનાયા હૈ. (સખ હંસ્તે હૈં.)

આઝાદ—આપ કીસ ચીઝ કે ઝીયાદા શૌકીન હૈં ?

અધ્યાર—૭, મેં બહોત બહોત શોકીન હું ઐર મેં હમેશા યેહ શોક તાકતા હું કે બડી બડી ઝીયાદતે ખાનેકે લીયે ખુલાયા જાવ. મુનશી સાહેબ કયા આપ ઇસકે શાયક નહિ હો ?

(સખ હસ્તે હૈં.)

મુનશી અનદાજ—હાં, મૈંબી ખુલાયા જતા હું. સચ તો યેહ હૈં કે સીફ દોસ્તોંકા મમનુન કરને કે લીએ મૈં તમામ રકાખીયાં હલ્કમેં ઉતાર જતા હું; ઇસકા બાએસ યેહ હૈં કે અગર કીસી દોસ્તને દાવત દી ઐર આપને કમ ખાયા તો ઉસકી દીલશીકની હોતી હૈં ઐર ઉસે ખ્યાલ યુઝરતા હૈં કે આપ ઉસકી દાવતકી કદર નહિ કરતે.

અધ્યાર—જનાબ, આપ બડે બડે ઝીયાદતે ખાનેકે લીએ એક “પેટન્ટ” લીજીએ.
(સખ હસ્તે હૈં.)

આઝાદ—ઐર, આપ, અધ્યાર, મસખરે બન્ને કે લીયેબી !

અધ્યાઝ—ઐર ખુશતબા જવાન હોનેકે લીયેબી !

અધ્યુબ—ઐર આખેરશ ગંદી નુકતેચીની કરને કે લીયે.

અધ્યાર—મેં આપ સભોંકા મશકુર હું ઐર ખુસુસન જનાબ ઐયાર કા મમનુન હું.

મુનશી અનદાજ—ઇસલીયે આપ દેખતે હૈં, મેરે પ્યારે ઐર મુશરીક દોસ્તોં કે જો નામ મુજહે દેનેમેં આયા હૈ—

અધ્યાર—આપકે લાયક નાનીને બખ્તાવર સીતારે કે સાથે !

આઝાદ—ખામુશ રહો, અધ્યાર !

મુનશી અનદાઝ—વહો કયું ચુપ રહેં !

અધ્યાર—યેહ બજા હૈં, જનાબ ! મૈં તારીખડીકા દોહરાતા હું.

આઝાદ—ઐર સહી હી-સેકા !

મુનશી અનદાજ—(ખુશ હોકર). આપ દોનોં બજા કહેતે હૈં. ઐર બીલકુલ, બીલકુલ બજા ! અબ મેરી નામી ઝીંદગીકા મુખતસર અહવાલ ખ્યાન કરને કે બાદ હમ તમામ માહઝર તનાવુલ ફરમાને અલેં.

આસફ—બહોત ખુશીસે.

आजाद—लेडीन हमारे गाने के कण्ठ हमें गाना सुन्ना आहीये,

अध्यापक—अगर वही मुनशी साहेब के तारीफ में है तो मैं भी शरीक हुंगा.

अध्यापक—और मैं भी शरीक हुंगा.

आसह—अहा, हमसब ताब में शामिल हों !

आजाद—आप बगल इरमाते हैं.

मुनशी अन्दाज—अब मेरे दोस्तो, मैं सबसे अच्छा गाना सुनावंग
जो आपने पहले कभी न सुना हो.

अध्यापक—मैं उम्मीद रखता हूँ के छन्द सदा मेसे नहि.

आजाद—मुनशी साहेब, उस्ता मुसन्नीक कौन है ?

अध्यापक—मैं आपसे ध्यान करता हूँ के मुनशी साहेब छन्द सदा के
शौकीन हैं.

मुनशी अन्दाज—आपका क्या मतलब है ! क्या मैं आलीम नहि हूँ ?
क्या मैं शाहिस्ता नहि हूँ ? क्या मैं छतिना गेदर
भगज नहि हूँ के आप मुजहपर पुरे गाने गाने
का शुभव करे ? जो गजल मैं आपका सुनाना चाहता
हूँ या दूसरे लइकों में कहीये तो छरकी मैं आपको
सुनेकी छिज्जत बक्षता हूँ वही "दीवाने हादीज" की है.

अध्यापक—है, है, मुजहको मालुम न था के आपने उस मुसन्नीक की
मुताबेआ किया है. अजराहे महेरपानी मुजहे मुआफ़ कीजिये.

मुनशी अन्दाज—आप मुजहे क्या समजते हैं ? आपको मेरे नीस-
बत जेक मजाकाना ब्याव है जैसा नजर आता है.

अध्यापक—अहा ! नहि. बहोत अच्छा ब्याव, जनाब ! लेडीन मैंने सोचा
के आपको वही हरदील अजीज गजल याद होगी और छिसलीये
मैंने आपकी याद दहानी करनेकी छिज्जत हासीबकी.

आजाद—मुनशी साहेब, जने दीजिये. हमारे दोस्त अध्यापक हमेशा
तकरारी हैं.

आसह—क्या छतिने भसभरे हैं के बुधसे भी नही टलते ?

अध्यापक—क्या ठोस तो नहि !

अभ्युप—क्या नक़्क़ाल तो नहिं !

अभ्यार—मैं आपका शुक्रगुज़ार हूँ, मेरे प्यारे दोस्तो। आप सय्य
जहाँत महूरपान हैं,

मुनशी अनदाज—जो कुछ वहाँ कहेते हैं सच्चाई से अर्ध नहिं। मेरे
दोस्त अभ्यार, मुजह कहेते हो के ज़ोबानेसे पेशतर
आप सोचलीया करें ऐसी आदतकी मशक आपको
तरजीबत होगी और मेरी धंस नसीहत लीये आप
सालहा साल मेरे शुक्रगुज़ार रहेंगे।

अभ्यार—(तसलीम करके) जनाब, अज़हद आदाब व तसलीमात ! मेरे
करम गुस्तर ! लेकिन मुजह मुआज़ कीजिये गर मैं येह कहुं
के “मशक मसलसे जहेतर है।”

मुनशी अनदाज—जनाब, जय आप धितीनी महूरपानीसे, दैयाजीसे,
आज़ादासी, धितीनी हशमत और धितीनी नवाज़ीशसे
ऐसी भेषजहा नसीहत करते हैं, तो आपका प्यान
के जय जनाबने धिस दुन्यामें कदम रप्पा तय सुरज
छे शीट उंचा था मेरे दीभागमें जहलकने लगा और
मुजहको प्याल गुज़रा के आया येह सुरजकी आल
है के वहाँ धिस्किहर उंचा जये या येह आपकी आत
या परकातका ओक वाओज़ है। (सय्य जोरसे हंस्ते हैं।)

आज़ाद—शील-हकीकत, अभ्यार, आप गज़बके भरपूर हैं।

आसद—वाकई जो कुछ अभ्यार कहेते हैं उसपर धनिसादसे गौर करना
चाहीये।

मुनशी अनदाज—देजो, “जन्तलमेनो” अगर आप ओक आभ तौरसे
ओकही पाज़ुसे ओकही शप्स पर हमला करना
चाहते हैं, तो मैं गज़ल सुनानेकी मसइरीयत को
छोड दूंगा और आप मेरी सुरेखी आवजसे महइम
रहेंगे और धन पुण्डुहातसे मैं येह दरपवास्त
करता हूँ के हम शप्सत हों कयुके पाना कंडा
हो रहा है।

અધ્યાજ—મैं ઇસિ દરખવાસ્તકી તાઈદિ ઇસિ તરમીમસે કરતા હું કે કીસી બી સુરતમેં મુનશી સાહેબ હમેં ગઝલ સુનાએં.

અધ્યુબ—મैं ઇસિતરમીમકી તાઈદિ કરતાહું.

આસફ—મુનશી સાહેબ આપ ગઝલ સુનાઇએ ઔર અધ્યારકી બાતોંપર ગૌર ન કીજીએ.

આઝાદ—મુનશી સાહેબ આપને વાદેસે ગુરેઝ કર નહિ સકતે.

અધ્યાર—મैं ઉમીદ રખતા હું કે મैं હમારે મુશરીફ, મહેરબાન, આલીમ, કરમ-ગુસ્તર ઔર ખુબસુરત મુનશી સાહેબકો હાશી-ઝકી ગઝલ સુનાનેકી આપકો ઇજીઝત બક્ષનેમેં મુખીલ નહિ હું. મैं ઉમીદ રખતા હું કે મૈને હાશીઝકો ઇન્દ્રસલા ઔર ગુલેબકાનલીસે દરહમ બરહમ નહિ કીયા હૈ.

આઝાદ—અબ, મુનશી સાહેબ, હમારે દોસ્ત અધ્યારને મુફ્તસીલ તૌરપર ખુલાસા કીયા હૈ.

આસફ—ઇસલીએ આપકો અબ તામમુલ ન કરના ચાહીએ. ગઝલ સુનાઇએ ઔર હમેં ખુશ હોને દીજીએ.

મુનશી સાહેબ—મેરે નવજવાન ઔર મહેરબાન દોસ્તો, જેસા આપ ચાહતેહો વૈસાહી હોગા. આઈન્દા આપ અપને ખરીબ દોસ્ત મુનશી અન્દાઝકો હમેશા યાદ કરેંગે. આપકો કમતરીનકી શક્કત હમેશા યાદ રહેગી ઔર આક-સારકી હશમત વ ફૈયાઝીકી ખાસીયતબી પેશોનઝર રહેગી.

અધ્યાર—ઠૈરીએ, જનાબ! આપ કયું ઇતિની સંજીદગીસે કહુંતે હૈં. કયા આપ અપની અખીરી વસીયત કરતે હૈં ઔર અપના “વિલ” બનાતે હૈં ?

આઝાદ—અધ્યાર, હકીકતન, આપ શીર દબલ દેતે હૈં.

અધ્યાર—અચ્છા, હમેશા કે લીયે મૈં જનાબસે દુર રહુંગા ઔર અપની ઝબાન બંદ કરુંગા બશરતેકે વહો મેરે લીએ વિરસા છોડનેકો ન જુલે.

આસફ—અબ, આપ શીર મુનશી સાહેબકો મઝાક કરતે હૈં. ખામુશ રહો, મેરે ખ્યારે રશીક !

મુનશી અનંદાજ—મેરે પ્યારે ઔર મુહીય દોસ્તો પેસતર ડે મૈં ઇસ-
દારે દ્વાનીસે કુચ કર જાવં, મૈં આપસે વાદા કરતા
હું કે આપ મેંસે કીસીકે બી લીયે મેરે નવજવાન
ઔર ખુશતયા અયયાર સમેત વિરસા છોડ જાને ન
જુલુંગા.

અય્યાર—મુજહે ઉમીદ હૈ કે આપકે દરઝી ઔર પન્સારીકે “બીભો”
કા વિરસા નહિ. (સખ ઝોરસે હસ્તે હૈ.)

આઝાદ—અખ શીર અય્યાર અપની અય્યારી બતલાતે હો।

અય્યાઝ—જનાખ મુનશી સાહેબ અઝરાહે કરમ મુજહે ન છોડ દેના.

અય્યુબ—જનાખ મન, મુજહેબી ન જુલજો.

આઝાદ—દોસ્તો, સમ્ર કરો। જનાખ હમમેંસે એક કોબી ન જુલોજો.

મુનશી અનંદાજ—મેરે દોસ્તો મુજહે આપકે ઝહેનનશીન કરને દો કે
આપ અપને દીમાગકો કર્જકા વિરસા છોડ જાનેકે
નીસબત પરાગંદા ન કરેં જૈસા કે મેરે ખુશતયા દોસ્ત
અય્યારને ગોશગુઝાર કીયા હૈ. મેરે તમામ ઝીંદગી
મેં મૈને મેરે ખુદકે પરવરિશ કે લીએ નીસ્ફબી
તંખ્વાહ ખર્ચ નહિ કી.

અય્યાર—કયું કે આપ દુસરોં કે ખર્ચ પર ઝીંદગી બસર કરતે રહે.
(સખ ઝોરસે હસ્તે હૈ)

મુનશી અનંદાજ—નહિ, મેરે દોસ્તો, મૈં દુસરોંકી શક્કત પર રહેતા
થા. હકતેમે પાંચ રોઝ મૈં અપને દોસ્તોંકે સાથ
ખાતા પીતાથા કયું કે વહો મુજહે અઝીઝ જાનતે થે.

અય્યાર—જનાખ, યેહ તો કીફાયત શઆરીસે ઝીંદગી બસર કરને કે
લીએ આપકા દોરંગીપના થા.

મુનશી અનંદાજ—મેરે પ્યારે દોસ્તો, આપકા મેરે માનીંદ એક લાખમેં
એકહી મીલેગા. યેહ હરેક કા કામ નહિ કે ઇતની
શોહરત ઔર ઇઝત પેદા કર સકે.

અય્યાર—તા વકતે કે વહો દુસરેકે ધર ખાએં!

મુનશી અનંદાજ—ચાહે સો કહો મંગર ઇસ તૌરસે કરનેકોબી એક
શખસકો દુસરેકા દીલ ખીંચના ચાહીએ.

अध्यापक—यही तो है और इसिलीए आप इस इनमें ऐनज़ीर हैं.

आज़ाद—यही तो है. मुण्डे यकीन है के अध्यापक आपकी काशीश करें तो इसमें इतेहमंद हो नहि सकते.

आसक—इतेहमंद होना, अध्यापक! दुसरी तौरसे इतेहमंद हो सकोगे.

अध्यापक—अच्छा, अध्यापककी भुट्टो हरदील अज़ीज़ अनानेकी तरकीबें मालुम हैं. (सय जोरसे हस्ते हैं.)

अध्यापक—क्या वोह जनता है? येह तो मेरे लीए अेक अयर है.

मुनशी अन्दाज़—अच्छा, मेरे दोस्तो, कीरसा कोताह, मुण्डे कहेनेकी छिज्जत दीछे के मैं अपनी अेअन्दाज़ तालीमका जेश अहा विरसा छोड नवंगा.

(सय तालीयां अज्जते हैं.)

अध्यापक—अहा, अय आपने मेरे दीलको राहत अक्षी है.

मुनशी अन्दाज़—वहो कौन है जे इससे छिन्कार करे? कौन छिन्कार मुआलीह हो सकता है? कौन इस छिन्कारपर तुकते-चीनी करसकता है? कीसे छिन्कार तरदीहकी छिम्मत है? कौन इस छिन्कार के अरअकस कहे सकता है?

अध्यापक—अध्यापकनीस तो कर सकते हैं.

मुनशी अन्दाज़—अहा, मेरे दोस्तो वे तो मुण्डे अच्छी तरह पहेआनते हैं. वे सय मेरे दोस्त हैं और मेरी लीयाकत और मेरे छिम्मसे पुरी तौरपर मुतमछिन हैं.

अध्यापक—अच्छा, येह आप के लीए तसकीन है.

आज़ाद—लेकीन, जनाय, मुण्डेको येह तो पुछने दीछे के आप अपनी महोअ्यत के विरसेको कय छोड नअगे?

(सय कहते हैं “ छीअर,” “ छीअर ” और तालीयां अज्जते हैं.)

मुनशी अन्दाज़—(अपना इमाल नीकालकर और आह भरकर)—अरे मुण्डे मत पुछो, मत पुछो! मेरा दील दुटता है!

अध्यापक—(अपना इमाल नीकालताह और सीसक कर कहेता है)—अरे? मेरा भी दील पाश पाश होता है.

આસકે—અબ, ચુપ રહો, અચ્ચાર ! હમેં હમારે મુનશી સાહેબમે સુન્ને દો કે કીસને ઉન્કા દીલ ચુરાયા હૈ ?

આઝાદ—યેહ તો ફીક ખાત હૈ. હમ જાનતા ચાહતે હેં.

અચ્ચાઝ—જનાબકે ખાનગી મુઆમિલાત મે જાસુસી કરતે !

અચ્ચુબ—અહા, નહિ ! મહઝ કુચ્છ તજરબા હાસીલ કરતે કે લીએ.

મુનશી અન્દાઝ—મેરે દોસ્તો, આપ સચ કહેતે હો. આપકો મુજહપર હક હૈ કે જો ચીઝ આપકે લીએ મુશીદ હો ઉમે આપ પુછેં.

આઝાદ—ઐસા હી તો હૈ !

મુનશી અન્દાઝ—મેરી એક લંબી કહાની હૈ.

અચ્ચાર—ખરાહે મહેરબાની, મુનશી સાહેબ, મુખતસર કીજીએ તાકે આપકો આઈન્દા તકલીફ ન હો.

મુનશી અન્દાઝ—મેરે દોસ્તો ! (સીસકકર ઔર રમાલ મુંદપર રખકર) મેં આપસે કયા કહું ! અરે મેં ફૈસે કહું ? અહા ! મેરા દીલ દુખતા હૈ !

અચ્ચાર—હમેં ઇસ્સે કુચ્છબી રજ નહિં; બલકે ઇસે સુનકર હમેં ખુશી હાસીલ હોગી.

મુનશી અન્દાઝ—અરે, જબ મેં યેહ કહેતા હું કે યેહ ખાત મુજહે કીતના રંજ પહોંચાતી હૈ તો મેરા મતલબ યેહ હૈ કે મેરા દીલ ફૈસા ટુટતા હૈ.

અચ્ચાર—દોસ્તો ! દેખો તુમહારે દીલ તો સહી વ સાલીમ હેં ?

મુનશી અન્દાઝ—શાએરાના જખાનમેં જબ મેં યેહ કહતા હું કે મેરા દીલ ટુટતા હૈ તો ઉસ્કા મતલબ યેહ હૈ કે કીસ તરહ ગમ અપના તારીકી છાયા મેરે દીલપર ઢાતા હૈ; અરે, વહો એક દહેશતનાક ખખર મુજહે દેતા હૈ; ફૈસે મુજહે વોહ કાલી બાદલકી ઘટાકી તરફ લે જાતા હૈ ઔર કીસ તરહ વહો મુજહે એક ઘેરી ઔર બયાનક ખંદકકા રાસ્તા ખતલાતા હૈ, 'અરે, અરે, અરે ! (રોતા હૈ.)

અચ્ચાર—અરે, અરે, અરે, (નકલ કરકર). મેં ચાહતા હું કે મેં અપને જીગર કે ટુકડે કરેં.

આઝાદ—મુનશી સાહેબ, સખર કીજીએ,

आसक—वहो कैसे कर सकते हैं ! उनको ज़होत जडा हई माजुम हुआ ,
नज़र आता है .

अव्याज—अलपता, उनका दीव हुआ हुआ है . गरीब जेयारे मुनशी
साहेब ! मेरी ज़वाहीश है के हम उनके मदद दें .

अव्याज—हमारा इर्ज़ है के हम उनके साथ हों .

अव्याज—क्या उनके ज़रवादीके लीजें !

आजक—मुनशी साहेब , आप अपने आपका छतिना परेशान न कीजें
लेकिन ज़राहें महेरजानी अपनी क़हानी पुरी कीजें .

अव्याज—अरे ! मुनशी साहेब क्यसे तमाम हो गये !

आसक—जनाब ज़ामोश रहीजें . हमें ज़होत रंज हुआ है . आपका
तो कर्छ हरेजें ज़ियादा होना ज़ाहीजें .

अव्याज—यही तो ज़ात है ज़से मैं हुंउनेकी कोशिश करताहुं .

मुनशी अनदाज—(दीवसोज़ीसे) मेरे दोस्तो , छशिक हकीकीकी रक़तार
क़ली-सहेल नही होती .

अव्याज—अहा , येह तो शेक़सपीअर है .

मुनशी अनदाज—मेरे दोस्तो ज़ाया येह शेक़सपीअर है या मीलटन .
मुजहे उरसे सरोकार नहि . मुजहे तो मेरा कीरसा
ज़्यान करना है और आपका यकीन दीवाना है
के मेरा छशिक छशिके-हकीकी है .

अव्याज—जाने ज़जतक ज़नाजको छसि अमर की तसल्ली न हुंछ के ज़ाया
" ज़नाजका छशिक हकीकी है या मजज़ी . येह कैसी कीसमत है !

मुनशी अनदाज—मेरा मतलब येह है के मेरा छशिक सज्ज़ा है और
मेरे छशिक और ज़्यारके तस्वीरके तारीक़में मैं अपने
दीन पुरे करेगा .

अव्याज—क्या अज्जब व गरीब छशिक है ? अज्जे ज़ुदा ! मुजहे तौरीक़दे के
मैं अपना दीव कीसी ज़ैमे शज्सको न हुं और शीर ज़ीदगी
बरके लीजें रंज सहुं !

आजक—लेकिन वाक़छ आप छसितेक़लाससे अपने छशिक के देवीको हासील
कर सकते हैं .

मुनशी अनदाज—यही तो मैं ज़ुज़ीशता ज़ारा सालसे कर रहा हुं .

અધ્યાર—જનાબકો “લીમીટેશન એક્ટ”કી રસે મહરમ રખતા હૈ કયુકે
પારા સાલ ગુજર ચુકે હૈ.

મુનશી અન્દાજ—મેરે નવજવાન દોસ્તો! મૈં કબીબી આપકો યેહ રાય
ન હુંગા કે આપ કીસીકોબી અપને ઇશિકકી મુર્તી
બનાઓ. (સીસકકર)

આઝાદ ચૈતર આસફ (સાથ)—વાકઈ, હમ કબી નહિ.

અધ્યાજ—અરે, મૈંબી નહિ!

અરધુબ—બલા, મૈં તો કુચ્છ કહે નહિ સકતા.

અધ્યાર—અલબત્તા, મૈં કરંગા ઔર ઝરરહી કરંગા ઔર મુજહે યકીન
હૈ કેજનાબ મુનશી સાહેબકો ઝીયાદા કામચાખી હાસીલ હોગી.

મુનશી અન્દાજ—મેરે દોસ્ત અધ્યાર, યેહ આપકી નવજવાનીકી
નાતજરબેકારી હૈ જો આપકોઐસા કહેને દેતી હૈ. જબ
આપ મૈદાનમે કદમ રખેગે તો આપકો માલુમ હો
જાયગા.

અધ્યાર—અગર મૈં ઇસ મૈદાનમે નીકલું તો મૈં હત્તહમિકાન ઇશિકકે
દેખીકો તમાચા લગાનેમે કાશેશ કરંગા. (સબ ઝોરસે હંસતે હૈ)

મુનશી અન્દાજ—મેરે નવજવાન સાહેબઝાદે, આપ અપના તમાચા
લગાના જુલ જાએગે ઔર હમ દબાકર ભાગ
જાએગે કયુકે ઇશિક વોહ શૈ હૈ જો રક નહી સકતી
ન કોઈ ઉસે હેચ સમજ સકતા હૈ.

મુનશી અન્દાજ—મેરી સર ગુઝશત મૈં શીરસે શર કરતા હું.

અધ્યાર—અરે! મૈં સમજ કે આપને ઇસકદર રંજ ઉઠાકર ઉસે પુરા હી કર
દીયા હોતા.

મુનશી અન્દાજ—મેરા મનશા હૈ કે આપકો ઇસકે મુફરસીલ હાલતસે
વાકીફ કરે. મુજહે કહેને દીજાએ કોઈ પારા બરસ
પેશતર રાસ્તેસે જાને હુવે મેરી મેરે ઇશિક કે દેખીસે
મુઝબેદ હુઈ. મૈં ઐસા ફરેફતા હુઆ કે જસ દીલ-
ચસ્પીને મેરે દીમાપગર અસર કીયા ઔર ચંદ
દીનોંતક યેહ કેશીયત રહી કે મુનુનને મેરે દીલપર
કાબુ કીયા. મૈંને ઉરસે બચનેકે લીએ બહોતસી
તદબીરેંકી લેકીન નાકામ્યાબ રહા. મૈંને મેરે ઇશિકકે
જવાબ પાનેકી કાશેશકી અગર જવાબ સેહમરમ

રહા. આપ્તેરશ, તમામ ઉમીદો છાડ દોં ઐર મૈને
અપને આપકો જંગલમેં ફેંકે હુએ ધનિસાનકે
માનીંદ પાયા.

અધ્યાર—ખુદાકા શુકર અદા કીજીએ, જનાબ, કે આપ જંગલ ખ્યાખ્યાનમેં
શુભ ન હો ગયે.

મુનશી અન્દાજ—(બહોત આહ ભરકર) શીર માનીંદ શુઝીશતા
ઝમાનેકે બહાદુરોંકે ઐર એક પુરાને અલ્લામકે મૈને
અપની રંગત બદલતી હુઈ પાઈ. મેરા ચહેરા સાદ
હુઆ ઐર મેરે આંખોમેં રોશની ભર આઈ; મેરે
જીગરકો તકવીયત પહોંચી ઐર મૈને અપના સર
આધ ફુટ ઉંચા કીયા ઐર હીકારતકી નઝરસે મેરી
અગલી હાલતકો દેખા.

સખ—હીઅર ! હીઅર !

મુનશી અન્દાજ—મૈને અપને આપકો મુખાતીબ કીયા ઐર પુછા કે
વહો કૌનસી હાલતથી જીસને મેરી ઐસી દીમાગી
હાલત કરદી ! ઐ હૈ ! મૈને કૈસે અપને વહમેં ઐર
ઉમંગોકો મેરી વસી તાલીમ ઐર મુસલ્લીમ દાનીશ-
મંદીપર કાખીઝ હોને દીયા !

અધ્યાર—જૈસાકે આપ હમેશા કરતે હૈં.

મુનશી અન્દાજ—(ઝીયાદા સીસકકર) વહો કયા હીમાકતથી !

સખ—હીઅર ! હીઅર !

મુનશી અન્દાજ—વહો કૌનસા જાદુયા જીસને મેરે દીમાગકી યેહ ગત
બનાઈ ? કયા જનાબ અન્દાજ સાહેબ અપને આપકો
ધસિતરહ બગૈર અન્દાજ યાને દોરંગીસે બરત સકતે હૈં ?

સખ—હીઅર ! હીઅર ! (ઐર સખ તાલીયાં બજાતે હૈં)

મુનશી અન્દાજ—અહા ! મગર એક ચીઝ મેરે દીમાગમેં સમાઈ હૈ
ઐર મેરી યાદ હાની હૈ કે અન્દાજ તો એક
હૈવાને નાતીક હૈં ઐર ધસિલીએ આશકાના દીલ
રખતે હૈં. બાદ બહોત ગૌર વ ખાઝ કે એક રાસ્તા
નઝર આયા ! એક રાસ્તા જન્નતમેં પહોંચાનેકા ઐર
હમેશાકી મુખબસી હાસીલ કરનેકા ઐર ખુશ વ

પુરુષ રહેનેકા ઐર એક રાસ્તા અપને દીલસે તાઝી બક્ષનેકા. ઐર દોસ્તો, વહો રાસ્તા મેરે સચ્ચે ધશિકકે ખુશી મેં મચલનેકા !

સખ—હીઅર ! હીઅર ! (તાલીયાં બબતે હૈં)

મુનશી અન્દાઝ—તીસપર એક ખત લીખા ગયા જીસમેં એક મુહરરીર કી લીયાકત કી તમામ ખુબીયાં બતલાઇ થી, ધશિક ઐર ઇજઝતકે ઇકરારનામે લીખેથે ઐર ઇનકાસારાના-ઇલ્તેમાસથા ઐર રહમકી દાદરસી ઐર અખીરમે કમતરીનને ધશિકે દેખીકે તખતકે આગે સર જહુકાયા.

આઝાદ—શાદબાશ ! જનાબ ! કેસાહી દીલ-આવીઝ અફસાના હૈં !

મુનશી અન્દાઝ—ચાર રોઝ છે ઘંટે ઐર પચીસ મીનીટ ટૈરને કે બાદ મેરે અર્ઝકા જવાબ મીલા. પરેશાનીકી સાચત ટલ ગઈ ઐર મસરરતકા વકત આ ગયા. બારીશકે બાદલ બીછડ ગયે ઐર હુપ નઝર આઈ. ખુશી ઐર બંશાશી દીલપર છા ગઈ ઐર ગમગીની ઐર ઉદાસી જતી રહી. ચહેરેપર તમસખુરકી કીરને પડને લગી. ઐર આખીરમે બીજલીકે માનીંદ રોશની ચમકને લગી જે મીસાલે તારોંકે જગમગાને લગે. આખેરશ મૈ શીર અપને હોશમેં આયા.

સખ—હીઅર ! હીઅર !

આસફ—કૈસા દીલ-આવીઝ કીસ્સા હૈં !

આઝાદ—જનાબને કૈસી જાદુ ખ્યાનીસે કહે સુનાયા હૈં.

અવ્યાઝ—જનાબકે ખ્યાન કરનેકી તાકત અજબ હૈં.

અરબુબ—મૈને અપને જીંદગીમેં અપની આંખોસે કીસીકો મહોબ્બતકે અંધેરે યા ઉગલેમેં ઐસા અચ્છા ખ્યાન કરતે હુએ નહિ દેખા જેસા કે જનાબને કીયા હૈં !

આઝાદ—હમેં સુનાઇએ કે જીસ ખતકા જવાબ મીલા ઉસમેં કયા લીખા થા.

અધ્યાર—અચ્છા, યહી હૈં જીસે મૈં આપકો સુનાનેકા મુનતઝર હું.

મુનશી અન્દાઝ—ખતકા મઝમુન ! વહો તો ઐસા હૈં કે જીરકે ઝખ્યાનદાનીકી ફસાહત વ બલાગતકી ખુબસુરતકી ખ્યાન કરનેકે લીયે મેરી ઝખ્યાન કાસીર હૈં.

સખ—હીઅર ! હીઅર !

(તાલીયાં બજાવતે હૈં.)

મુનશી અન્દાંઝ—આગાઝમેં મેરે ઇમલાકી ફસીહ ઝખાન્દાની, મેરે ખ્યાલાતકી પાકીઝગી, મેરે ઇશિકકી સચ્ચાઈ ઔર ઉરકે લીએ મેરે કીમતી જાનકે જોખોં યુનજાન કાંટાસે પુઝરનેકી હીમમતપર આફરીન્કી બોઝાર પડી. બાદમેં સાખીર હોનેકી દાનીશમંદીપર નસીહત આમેઝ ચંદ કલમે લીએ હુખેથે. યાર યાર મુજહે હુશીઆર ઔર સાખીર બન્નેકી હીદાયત કીગઈથી. ઉસ જન્નતી ખતકે અખીરમેં કયુંકે ઉસે 'યુંહી નામઝદ કરના ચાહીએ કે વહો જન્નતી હાથોંસે લીખા હુઆથા લખે " સખર " તહરીર કીયા ગયાથા. ગરએ યારા યરસકા અરસા હુવા મેં નવીશત વ ખ્વાંદ કરતા હું, લખે " સખર " અખતક મેરે કાનોંમેં ગુંજ રહા હૈ ઔર મેં ઉસ વકતસે મેરે ઇશિકકે મુર્તીકે ખ્યાલમેં મહેવ હું જો કે મેરે આંખોંકે સામેન વહો " સીન " યાર યાર શીરાતી હૈ. મેરે પ્યારે દોસ્તો, આપ ઇસ ખુશીકો મહસુસ કર નહિ સકતે જો કે ઐસે ખુશગવાર ખ્યાલસે એક શખ્સકો હાસીલ હોતી હૈ ઔર જો તાઝગી વહો એક મુઅસ્સીર દીમાગકો બક્ષતી હૈ.

અવધાર—અહા, દુસરે લખેઝમેં ઉસ શખ્સકો જીસે એક માથુકને તરસાયો હો અપને ખુદકો જીતના હો સકે ઉતના દીલાસા વકત ગુઝાર નેકા દેના ચાહીએ; ઔર મૈ ગાનાબી સુનાતાહું.

ગાના.

ઇમરઝે દીગરમ બશીરાકે તો શામ શુદ,
દર આજુએ વસલમ તો ઉમરમ તમામ શુદ;
આમદ નમાઝે શામ વ નયામદ તમામ,
ઐ દીદએ પાસદારકે ખીફતન હરામ શુદ;
બસ્તમ બસે ખ્યાલ કે બીનમ જમાલે દાસ્ત,
આહમ ન શુદ મયસ્સર વ સૌદાએ ખામ શુદ;

ખાલે તો દાના દાના વ ઝુલકે દામ દામ,
મુરઝેકે દાના દીદ ગીરીફતાર દામ શુદ;
મહમુદ ગઝનવીકે હઝારાં ગુલામ દાશત,
ઈશિકશ ચુનાં ગ્રીફત ગુલામે ગુલામ શુદ.

(તાલીયાં બળતે હૈં ઔર હસ્તે હૈં.)

મુનશી અન્દાઝ—તરસાયા નહિ લેકીન ઇસ શરત પર કબુલ કીયા
કે “ સખર કરો ”. તાજલને હઝારોંકો બરબાદ કીયાહૈં.

અધ્યાર—ઔર ‘ સખર ’ બેચારે મુનશી સાહેબકી બરબાદી હુઘ્.

મુનશી અન્દાઝ—નહિ મેરે દોસ્ત, ઉસને નહિ બરબાદ કીયા બલકે
ઉસને મુજહે બેશબહા ઔર વસી તબરુબેસે અન્-
રાસ્તા વ પૈરાસ્ત હોનેકી તરગીબદી; દુન્યામેં બહોત
અચ્છા નામ કરનેકો હીમ્મત દી હૈં. મુજહકો અબ
તક ઇસ મુઆમલે પર બહોત ગૌર કરનેમેં સચ્ચા
મજા માલુમ હોતા હૈં ઔર સચ્ચી ખુશનુદી હાસીલ
હોતી હૈં. મુનશી અન્દાઝ ઉસ્કો બારબાર બચપનેમે
જીસકી નાનીને દુઆએં દી હૈં કબીલી ગમગીન ન
હોંગે; ગરબેકે અંસે રંજદા મુઆમલેને થોડી દેરકે
લીએ ઉન્કે દીમાગપર અસર કીયા હો ઔર કૈસીલી
અફસુ રદગી ઉન્કે ચહેરેકો ફક નહિ કર સકતી ઔર
કૈસીલી રંજદગી ઉસકે બેલાનાંકો દુખા નહિ સકતી
કયું કે ઉસકા ઇતિમ પુખતા હૈં ઔર ઉસ્કી દુન્યાકી તબરુબે-
કારી વસી હૈં, ઉસકા દીમાગ ફેલસફાના હૈં ઔર દુન્યાકી
કોઇલી શૈં ઉસે નાખુશ કર નહિ સકતી; કયું કે
અન્દાઝ આલીમોંકા આલીમ હૈં ઇસ લીએ વહો
સુખીયોં મેસે સુખી ઔર બશાશોંમેસે બશાશ હૈં.

સખ—હીઅર ! હીઅર !

મુનશી અન્દાઝ—મેરે નવજવાન દોસ્તો ! અકલમંદકો ઇશારા કાશી
હૈં જૈસા કહતે હૈં ઔર ચુકે મૈં આપકો દાના નવ-
જવાન આદમી સમજતા હું ઇસલીએ જૈસા આપકો
વાઝેહ હૈં મૈંની દુન્યામેં જીતને અકલમંદ લોગ

મૌજુદ હું ઉન્મેસે એક હું. મેં આપકો નસીહત કરતા હું કે કીસીબી ખ્યાલકે પંજમે ન ફસયે ઐર કીસીબી તસવવુરસે ન બહકીએ. હીમત રખીએ કામ કીજીએ ઐર યેહ મહસુસ કરીએ કે આપકે સામને કયા મકસદ ધરા હૈ. જવાન લડકોંકે માનીંદ આપકો દુન્યામેં કયા કરના હૈ ? આપકે વાલીદૈન, આપકે ઉસ્તાદોં ઐર આપકે ખુઝુરગોંકી ઇજઝત કરો. જો કોઈબી વહો હોં; ઐર શીર ચંદ સાલકે બાદ આપકો માલુમ હોગા જખકે દુન્યામેં આપ અપના હીરસા લેંગે કે આપને શરીફાના ઐર “ જન્ટલમેન ” કે મીસાલ કામ કીયા હૈ. આપકો યેહબી રોશન હોગા કે અપને આપકો ઐર અપને ખાનાઝાદ લોગોંકો ખુશ કીયા હૈ. યહી ચીઝ હૈ જસને મુજહે શુઝશતા બારા સાલ તક બે ચૈન ઇન્તેઝારમેં રખા ! મૈને કહા હૈ કે બે ચૈન ઇન્તેઝાર; નહિ, નહિ, ખુશગવાર ઇન્તે ઝાર ! ઇસી ઉમ્મીદમેં કીસી રોઝબી મૈં ઇસિ દુન્યામેં નહિ તો આઈન્દાકી દુન્યામેં અપને ઇશિકકી પુતલી કો મીલુંગા. એહેરે હાલ મુજહે યેહ જાન્નેકી તસ્કીન હોગી જૈસાકે “ શેકસ્પીઅર ” ને કહા હૈ જસે આપને પઢા હૈ ઐર બહોત બગ્ગ કહા હૈ કે “ બીલકુલહી ઇશિક ન કરનેસે બહેતર તો યેહથા કે ઇશિક કીયા હોતા. ”

સંખ—હીઅર ! હીઅર !

અઝાદ—કયાહી ખુબ ફસાના હૈ !

આરપક—ઐર કયાહી ઉમદા નસીહત હૈ.

અન્યાઝ—વાકઈ હમ મુનશી સાહેબકી ઇતિની શરીફાના નસીહત કરનેકે લીએ બહોતહી મશકુર હૈ.

અનુબ—ઐર હમેં અપને ઇશિકકે કીસ્સેસે ઇતિની આઝાદીસે વાકેફ કરનેકેબી લીએ !

અચ્ચાર—દોસ્તો હમ જનાબકે હમે દોરંગી કે હુન્નરકા સબક દેને યૌર હમકો અપની બદકીસમતીમે બરદાશત વ તામમુલ કરનેકી નસીહતકે લીયે બહોતહી મમનુન હૈં.

આંઝાદ—અબ મુનશી સાહેબ બરાહે મહેરબાની ગાના સુનાઇએ.

મુનશી અન્દાજ—હાં, મૈં આપકો એક ગઝલ સુનાવંગા જે આપકો તાઝગી બહેગી યૌર ખુશનુદગી વ મઝા દેગી.

આમરુ—બરાહે મહેરબાની ઇસી ઝીંદા દીલ યૌર દીલવરુપ મજલીસકો બરખાસ્ત કરનેકે પેશતર સુનાઇએ શીર હમ ખાના ખાએ જે મેરે ખુઝરુગ વાલીદેનને ઇતિને ક્યાઝીસે હમે દીયા હૈં.

મુનશી અન્દાજ—સુનીયે, દોસ્તો !

ગઝલ.

મતરબે ખુશનવા બેગુ તાઝા બતાઝા નૌ બનૌ,
બાદએ દીલકુશા બગુ તાઝા બતાઝા નૌ બનૌ;
બાસનમી ચુબેઅતે બનશીન બખીલવતી,
બોસએ સીતાન બકામ અઝો તાઝા બતાઝા નૌ બનૌ;
સાકી સીમ સાકે મન મસ્તેમીમ ખ્યાર મૈશ,
ઝુલકે પુર કુનમ સુબખુ તાઝા બતાઝા નૌ બનૌ;
બરઝે હયાત કે ખુરી ગર ન મુદામ મૈ ખુરી,
બાદા બખુર બયાદે ઉ તાઝા બતાઝા નૌ બનૌ;
શાહેદ દીલરબાએ મન મીકુનદ અઝ બરાયે મન,
નકશો નીગાર વ રઝે વ ખુસાઝા બતાઝા નૌ બનૌ;
બાદે સખા ચુ બચુઝરી બરસરે કુએઆં પરી,
કીસ્સયે હાફીઝશ બેગુ તાઝા તાઝા નૌ બનૌ.

(સખ તાલમે શામીલ હોતે હૈં.)

